

Early Journal Content on JSTOR, Free to Anyone in the World

This article is one of nearly 500,000 scholarly works digitized and made freely available to everyone in the world by JSTOR.

Known as the Early Journal Content, this set of works include research articles, news, letters, and other writings published in more than 200 of the oldest leading academic journals. The works date from the mid-seventeenth to the early twentieth centuries.

We encourage people to read and share the Early Journal Content openly and to tell others that this resource exists. People may post this content online or redistribute in any way for non-commercial purposes.

Read more about Early Journal Content at <http://about.jstor.org/participate-jstor/individuals/early-journal-content>.

JSTOR is a digital library of academic journals, books, and primary source objects. JSTOR helps people discover, use, and build upon a wide range of content through a powerful research and teaching platform, and preserves this content for future generations. JSTOR is part of ITHAKA, a not-for-profit organization that also includes Ithaka S+R and Portico. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

THE
JEWISH QUARTERLY
REVIEW

JANUARY, 1902

SAADYANA.

SECOND ARTICLE, INCLUDING ALSO DOCUMENTS BEARING
UPON OTHER HEADS OF THE SCHOOL OF SURA.

IX.

Fragment T-S. 10 K 2, three leaves¹, parchment, size 23 x 16 cm., written in an old square hand of about the twelfth century. It represents portions of the polemical writings of R. Saadyah Gaon against the Karaïtes regarding the calendar question². The signature, "Abraham, the priest, the son of Amram" (which is in a different hand), gives us probably the name of the owner³; and "Nathan b. Isaac of Sicily" was most likely the compiler. My identification, both of this piece and of others composed in Arabic, rests entirely on the Hebrew quotations occurring in them and in the colophons where such are to be found. I am in this respect only "looking through the lattice." My surmises were, however, in most cases confirmed by such Arabic scholars as Dr. Horwitz, of the Breslau Seminary, and Dr. Schreiner, of the Berlin Lehranstalt für die Wissenschaft

¹ Leaf 1 recto, l. 4, and leaf 3 verso; 2 verso, ll. 16-19.

² See Graetz, V, 486; Weiss, *Zur Geschichte der Tradition*, IV, 140 sq.; and Poznański, *J. Q. R.*, X, p. 244 sq. and p. 260 sq.

³ Probably identical with the book collector of the same name given in Pinsker's *Likkute Kadmoniyoth*, p. 169.

des Judentums, who were constantly ready with their help and advice, for which I feel very grateful to them. My thanks are also due to Dr. Hirschfeld, who kindly collated for me the proofs with the MSS. He also drew my attention to piece XVI, which he also copied for me. I have also to state that our MS. omits the diacritical points except on the $\aleph$, which is the case in most Arabic MSS. To judge from other MSS., the Arabic text cannot be always free from clerical errors and corrupt passages which require emendation. But this must be left to Arabic students. The Gaon has already passed the pangs of one Geniza not without damage to the world, and he should not be doomed to the purgatory of another. This is my reason for including the Arabic texts in this article.

כתאב פיה גREL על שני
חרשים מחלין את
השבת¹
לרבנו סעדיה נאון פיזומי נב
אברהם הכהן בר עמרם נ בע

(Leaf 1 recto)

¹ *Rosh Hashana*, 21 b. See also the *Gan Eden* by the Karaite Aaron b. Elijah, ch. 5, where this passage is also quoted against the Gaon.

2 Pa. xcii. 6.

אָמֵל לֹא יַאֲוֹל וְעוֹד מִרְהָרָה מִבוֹדָה .
 ۱۰ .
 אָמֵל לֹא יַאֲוֹל וְעוֹד מִרְהָרָה מִבוֹדָה .
 בִּנְהָם .
 כּוֹנֶת אַרְצָן . . . .
 אֱלֹהָה לִיְשָׂרָאֵל לֹא תַּגְלִיבָה אֶבְאָטָל אֶלְמַכְּאָבְרִין וְלֹא תַּטְלִמְהָא אֶבְאָטָל
 ۱۵ אֶלְמַעֲנָדִין וְהַי כְּאֶלְהָה אֶלְחָדִיד אֶלְקָאָטָע פָּלָא קוֹאָם בֵּין יְרִיחָה לְקוֹל
 אֶלְכְּתָאָב הַלָּא כְּה דְבָרִי כָּאֵש נָאָם יוֹ וָגֹן^۲ וְאָנוּ כָּאֵן יְקָאָמוּ אֶלְמַכְּאָלְפִין
 לְאָקוֹאָל אֶלְחָק פִּי בְּעֵץ אֶלְאָקָאָת וְיְדָעָן דְּעָאוֹי גּוֹרָא מְנָהָם עַלְיָ אֶלְחָק
 וַיְעַנְדוּ בְּהָא אֶהָלָה חַתִּי יְכָאָד אֶלְשָׁךְ יְקָע פִּי אֶלְקָלוֹב וְתְּכָאָד (אֶל)
 ۲۰ אֶלְשָׁבָה תַּגְלִיב עַלְיָ אֶלְקִין פָּאָנוּ אֱלֹהָה יוֹ וְגֹל יְדָחָן דָּלָק וְיְדָפָעָה עַן חַקָּה
 וַיְאִיר בְּרוֹהָנָא וַיְתַהַה בְּאִיאָת מְעֻזָּאת אוֹ בְּרָלָאֵיל וְאַזְחָה פָּלָא
 יְכוֹן לֹא בְּאֶטָּל אֶלְמַכְּאָלְפִין קוֹאָם בֵּין יְרִיחָה בְּלִי יְצָמָחַלְאָל
 אֶלְחָשִׁישׁ מִן אֶלְנְבָאָת וַיְתַהַבָּא אֶלְחָק יְכָאָד וְכָדָלָק צָרָב מְתוּלָפִי אֶלְכְּתָאָב
 אָד יְקוֹל קָול אָוֹמֵר קָרָא וְאָמֵר כֹּה אָקָרָא וְיִבְשֵׁחַזְיָר נְבָל צִיּוֹן^۳ וָגֹן
 ۲۵ פָּלָה אֶלְחָמֵד אֶלְחָקִיק עַלְיָ דָלָק וְאֶלְשָׁבָר אֶלְכָוִיד וְאֶלְמָנְדָר אֶלְמָרְצִי וְלָם יוֹל
 הָרָא אֶלְחָק אֶלְמָנְרוּם פִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יְעָקָב מְנַצּוּב מְנוֹדָא פִּי אֶל
 מִן אֶלְאָקָתָה מִן אֶלְאָמָה וְאֶלְכָתָרָה וְאָנוּ נְגָד אֶלְכְּתָאָב יְדָרָא אָנוּ פִּי כְּתִיר
 ۳۰ מִן אֶלְאָקָתָה כָּאֵנת אָל אָוֹתָאָן תַּעֲבֶר פִּי וְסַט אֶכְתָּר אֶלְאָמָה וְקָרָן צִדְקָה

(Leaf 2 recto)

אָמֵר הָזָה אֶלְאָמָה לֹא יְמַכְּנָא אִצְּא אֶלְתָקָצִי עַלְיהָ בְּלִי נְכוֹל אָנוּ אָמֵר
 בְּמָא יְעַמֵּל וְהָדָא קָול בֵּין וְקִיאָסָה אָנוּ לֹא יְנָח אֶלְאָתְרָאָן עַלְיָ מִן
 הַוְּמַתְוֵלִי אָמֵר אֶלְאָמָה פִּי מָא יְפָעָה לְצַלְאָחָה וּפִי מָא אָחַתְגָּה בָּה .
 מִן אֶלְכְּתָאָב אָנוּ אֱלֹהָה יוֹ וְגֹל מִעַם אָסְנָד אֶלְאָמָה אַלְיָ מִשָּׁה וְאַהֲרֹן
 ۵ אַגְּזָאָפָּא אֶלְהָם שְׁבָעִים זְקִינִים אָנוּ יְכוֹן מִן חַצְרָה מְקַאָמָהָם וְכָדָלָק
 פִּי כָּל גִּיל וְנוֹיל מִן חַצְרָה מִן נְאָקְלִי אֶלְנְבָר וְאֶלְאָהָר פָּהוּ כְּמַן מֵצָא פִּי
 אֶלְחָנָה סּוֹא . וְהָרָא מָא אֶנְצָפָוָנָא פִּיהָ כְּצֻוֹמָנָא לֹא יְוֹנָבָה וְלֹא יְנָבָרָה
 אֶלְבָתָה וּרְגָנָעָי אַלְיָ אֶלְחָק וְלִים קְצָרָנָא הָאָהָנָא אֶלְאָחָתָנָג פִּי אֶלְנְקָל וְאֶנְמָא
 דְּכָרָנָא הָרָא אֶלְקָול לְעַלְהָ אָנָהָם הַמָּדְרָהָמָה פְּקָט . וְכָדָלָק אַלְוָן .
 ۱۰ בָּא לֹו אַצְלָרְדָּו אֶלְמָרְסָא בְּנֵי הַרְכִּינָּום אָמֵר לוֹ אָם בָּאָנוּ אָנוּ לְרִין אָחָר כָּל
 בֵּית דִין וְרִין שְׁעַמְד מִימּוֹת מִשָּׁה וְעַד עַכְשָׁוֹ . תִּם קָאָל לִמְהָא לֹא

^۱ Ps. cxix. 89, 90.^۲ Jer. xxiii. 19.^۳ Isa. xl. 6, 7.

נתפרשו שמותם של וקניהם אילא לומר לך ¹ כי קול פ' הילמוד הורה
 אלහלכה הרוי הוא אומר ויאמר שמואל אל העם אשר עשה את
 משה ואת אהרן וג' ושלה' יי' את ירבעל ואת ברן ואת יפתח ואת
²⁵ שמואל שקל הכתוב שלשה קלי עולם לשלושת הרוי עולם למלך
 שירבעל בדורו במשה בדורו ברן בדורו אחרון בדורו יפתח
 בדורו כשמואל בדורו ² קאלו דבר אלכתאב האהנא סטה רנא' משה
 ואחרון שמואל ירבעל בדור ויפתח פאמא אלחלחה אללאויל פלים .
 אנל מנהם לקול אלכתאב משה ואחרון בכינוי שמואל בדוראי שמו .
²⁰ ואלחלחה אלאכבר הם מין אלעאהמה ולכן כל ואחר מנהם פ' עצרה .
 פקאמ כל ואחד מנהם מן הלאך פ' תנה אלנקל מטל מון סלא' סוא .
 ואן אנטפונא פ' הדא אלקול לם יראדונא פיה בטה פלמא סמע ר'
 והדרה יהשע אלכלאים אמנסק עלי הדא אלאטתקא זעטס יומ
 אלכיפור פ' מזעה פלמא כאן נד אלכיפור אלדי הוא אחד עשר פ'
²⁵ אלשחר והוא צום אלמכאלפין אכר מעה שייח' וחטול וצאר אליו רבנן גמליאל
 לקובל אמרה חאלת אלשבה ואלטן אלטנו ענה נטול מקלו ומעותיו בידו
 והלך לבני אצל רבנן גמליאל . פלמא דכל עלי רבנן גמליאל קאם לה

(Leaf 2 verso)

מן מזלסה קאימא וקבל דאסה וקאל טובי קום יקבל כבירותם מן צניריהם
 סוא והוא עינה בדליך עלי ברח חתי יקבל מנה אכתר ואכתר לקהלם
 פי אלתלמוד כין שראה אותו עמד מכסאו ונשקו על ראשו ואמר לו
 אשורי הדור שהנדולים נשמעים לקטנים ומתווך שהנדולים נשמעים
⁵ לקטנים נושאים קטנים קל וחמר ³ בעצמן פחדרנא נמייעא רבנא .
 אוד למ יכון בינהמא נלאך פ' אלטאהר כמו לם פ' אלבאטן כמו
 שרחרנא פקר אתינא פ' יראדונא מן שרת הדא אלקול בחسب אלטאהה
 מא יסתדר אלעאקיל בעזזה ויוחזק לה אלטביב ויתבון לה אלחק .
 פלא ישך אן אחד מן ינפר פ' בתאבנה הילא פ' שי ממא נחן
¹⁰ עליה מן אלהרא אלעיבור אלא أنها קדים מן עדן אنبיאנאנ אויליא .
 אללה ולא ידבל פ' קלבה שי מן הדא אלגנט ואלתמייה אלדי וצעה אל
 אלמכאלפין לנו פ' אלדין אלמסתנריין עלי אללה ועלי בטה וועל
 אنبיאה ואנמא עליינו אלשרח אלביבן כמו כאן עלי מא מן כאן .
 קבלנו אלדלайл אלתי וצפנא פמן אנטצע נפשה فهو אלראבח ומן .

¹ Rosh Hashana, 25 a.² Ibid.³ Ibid. 25 a, b.

כ. כבר עקלה فهو אלכאסר ואלסללאם מן אתבע אלחדא ועניהם ירשו ארץ זה והתענו על רוב שלום¹ תם אלכתאב בחמד אללה הלא כתאב נדל מוא קאלו אליריבונין עאלס ומוא נאמרום אלקראיין אהל אלרוייא ואתבחו נמי' מע מא קאלת אלפרקthin והי מקאלאת ממא קאלה סעריה בן יוסף נפע אללה בה צאהבה נתן בן ראמ אלמתיביה ר' יות יצחק אלסקלי אמר סלה

אלמקאלה אלאולוי. קאל מולף הדא אלכתאב אין אוול מאנען בה ה' אמר אלאעיאר ודלק אין אלנטאה מון אהל אלדין עיידין עלי אלחסאוב ופרק מנהם עיידין עלי אלרוייא והאול' יחתנן לאחבותה אלחסאוב והול' יחתנן לאיינאב אלרוייא. פינגן אין נתבת נמי' מא אלחסאוב והול' יחתנן לאיינאב אלרוייא. רכרצה אלפרקthin מן אלאח[תנאנ] אלוחדרה עלי אלאכרי באינאוב או במנע ונוב אלחק אבר דלק למן ונוב לה. אמא בער פאן למא אלתקא אלמצאף מן אהל אלחותה לייננדלו עלי אתחאדר אלאעיאר פי טול אלרדוור לימט. מן דלק אלדריל עלי חסaab או עלי

(Leaf 3 recto)

על ניסן ועל תשרי ערד שישמעו מבית דין מקודש² פהודה דלאיל בינה ואצחה אין טלבותה ללקמר ואשעאליהם וארטסאליהם אנטא הו אלבייאן אלחקetz זהחה אלדראליל אלדי בגין יעטוהה פי תחקיק אלחסאוב פאן קאל מכאלפנא והל יחתאנג אלחק אין ישחר עלה במותל מא צפנא כליה 5 קלנאنعم ובאכתר מן הדא קד אחתננא מראר אין ישחר עלה בגין תנפתח אלארץ ותוכים בקום ומיראר בוקוע נירא[ן] מן אלסמא ומראר. בטול מטר פי ניר וקתה ומראר באכתר מן דלק . . . . . פ' מן אלאייאת פאדר לים איהת פי עזר אלחכמים בנאתם אלמא . . . ה אללאסעה ואלחכמה אלזאצחה ואלטוף באלאומה ואסתהעטפהה ללקבול מן 10 חיית ימכן פיהא אלמקבול ודלק בפצל אללה. ומما יסתדר בה איצא עלי נקע מא אדרעה עלי אלחכמים אנהם בגין עיידין ע עלי רוייא אלקמר קאלו אלחכמים שעל מהלך לילה ויום מחלין את השבת³ פלו בגין אלשתארה הרה ליעידו עלי רוייא פאכברונא מן סאר לילה ויום بعد נטורה ללקמר بما דא יכבר מן הו צair 15 אלה הל יכול לה אין אליעיד בגין אמס אי מנפע פי הדא וקדר תקניא וקח אליעיד לא בל פי יומה דראק לו בגין עמליהם עלי אלרוייא מראר

¹ Ps. xxxvii. 11.² Rosh Hashana, 21 b.³ Ibid. 22 a.

ינפעהם איד קיד כרבן עז ירידם בעז יומ אלעד הל ימכנהם דרה.
 פינב עלי מון נמר פי בתאבנה און יתביין הרא נומה וינצף.
 ומما ידל איזא עלי אבטאל מא ירעוה אנה בונא נער עלי
 25 אלדריא אנה ונדנא פי מא שורת אלחכמים אנהם למ יבונו יקבלו
 שעוד אלקמר אלוי פי נהאר מוולה און יסתבורות באלמסאל בחזרה
 אלמנאהה חתי תצח אלדלайл ואלעלאמאת אלתי רתבואה ומולה
 און יקולען מקושט מדורש איז צחיח פאן למ יוכן פי אלנהאר
 מהלה לאפתעהל הרה אלאטור אצטרטו אלשהור אלוי, אלנד יסמעון כלאמהמ
 25 יימתחנום ויקולו מדורש פלו כאנ מטלובם אלתיעיד עלי רואי
 אלקמר למ בנאו יצרפום מן יומ אלוי יומ וכיף פאן ימכנהם און יקול
 מדורש פי אלתאני וקד פאת אלאול ואי מנפה פי מסאייתהס פי.

(Leaf 3 verso)

אליזום אלתאני והו חולויהם אלדי בינו הרה אלקלול לים נן איד קאלו ראותו
 בית דין וכל ישראל נחקרו הערים לא הספיקו לומר מקושט עד
 שחשיכה הרוי זה מעובר¹: לבנה כמא דכרנאנא לצח ענד מון און
 פי שך און אלעד אלוי عمل עלי חק ר'ל וליקבולה بعد הרה
 5 אלמראר ולא יחתאגן. אלוי חנה דאיכא והרא כלאמ ואצח ואצח.
 נדא. ומما .
 ללקמר לצחה . . . . לא כמא קאל בזומנא אנה ללחיעיד לאנא
 ננד אלמעידין עלי רואי אלקמר אונמא יטלבון צחה רויתה פקט
 פארדא צח ענרגם אנה קיד אורי עידו ולא יבאלו באן ערין או דקיק
 10 מנקום או לא מרחבע או מנחרד קראם אלשמס או וראהא בל
 אונמא מטלובם און יורה פקט פכיפ מא רוי עידו ولو כאנת חכ
 חכמאנא יטלבוה ללחיעיד עליה בנאו הם איזא ביף מא דראוה
 עיירו ולם יבאלו בהארה אלמקאדר אלמכתלה וקד ונרגנאמ
 לא יקבלו שהארה אלא עלי הרה אלמקאדר אלתי דרכואה כמו
 15 עצפנא פי מא תקרם כמה היה נבווה ולאין היה גותה וכמה יהי
 רחוב וו עלי מא שרכו פי אלתלמוד הרה איזא דלל כבוי
 בכיר אנה אונמא כאן קדרהם הרה צחה אלמקאדר אלוי קדרמו
 . . . . . הא חתי יתחקק בהא אול וכת אלאנתמאע מהי באן וירגע
 בן באן שאך פיין. ומما ידל עלי בטלאן הרה אלקלול אנהם

¹ *Rosh Hashana*, 25 b.

לֹם יְכֻנוּ יָחִקְקוּ שֶׁהָאֲדָתָה רֹיָא אַלְקָמָר אֶלָּא בָּשָׂהָר וְחַכָּם וְנֶם
נְמַאַעַת חַזָּר וְלוּ כִּאן קַצְדָּהָם אַלְתְּעִיר עַלְיָהָה לְבַפְתָּהָם
אַלְשָׁהָר כִּמָּא תְּכֵבִי אַצְחָאָב רֹיָא אַלְקָמָר אֶלָּוּם פְּרָלָנָא הָרָא
אֲנָה לְעַלְתָּה תְּצִיחָה מִאָ דְּכְרָנָא מִן אַלְדָּלָיל וְאַלְדָּלָיל עַלְיָה
אֲנָהָם יְחַתְּאָנוּ אֶלְיָהָרָא וְחַכָּם וְנְמַאַעַת חַזָּר לְקַוְלָהָם
רָאשׁ בֵּית דָּין אָוְמָר מִקְדָּשׁ וְכָל הָעָם עֲוֹנִים אַחֲרֵיו מִקְדָּשׁ
מִקְדָּשׁ¹ וְהָרָא אָצַעָא בֵּיאָן עַלְיָהָמָא דְּכְרָנָא וַיְזַחַ פִּי
פְּסָאָר קָול בְּצַטְמָנָא הוּא לְדָרִין יְעִידָּן עַלְיָהָרָא אַלְקָמָר אֵי וְקַת

X.

Fragment T-S. 10 K 1, paper, two leaves, size 20 x 12 cm., representing the remainder of a controversial tractate by a Karaite directed against certain statements made by the Gaon R. Saadyah relating to the calendar question.

(Leaf 1 recto)

שָׁלָא יְהִיוּ מְחַלְלָנִין אַיְלָא עַל נִיקָן
עַל תְּשִׁרְיוּ בְּלִכְדָּן² :
וְהָרָה צְפָה מַעֲשָׂה אַיְזָא וּרְלָךְ
אֲנָהָם קָאָלָו פִּי אַלְתוֹקָפָה בְּעַשְׁלָה
בְּרָבִי נִתְחַנְּאֵי שְׁחַלְקָג אֶצְלַ הַעֲדָר
בְּשִׁבְתָּה לְאַוְתָּה לְהַעֲדָה עַלְוָוָה³ :
פְּהָרָא וְאַשְׁבָּאָהָה יְבַטֵּל קָול מִן
יְקָול אֲנָה מְבָאָלָה לְאָנָן טָא יְקָאָל
פִּיהָ מַעֲשָׂה פָּהוּ כָּבֵר שִׁי כָּאן
וְפָעֵל פְּקָד בְּטַל בְּהָרָה אַלְמַעֲשִׂים
קָול מִן יְקָול אָנָן הָרָה אַלְאַכְבָּאָר
מְבָאָלָה וּלְקָד סָאָל אַלְפִּיוֹתִי וְקָיָל
לְהָאָרָא כָּאן לִם יְחַעֲבָרָנָא אַלְלָה
בָּאָן נִעַרְפֵּ אַוְאֵיל שְׁהָוָרָנָא בְּ
בָּאַלְהָלָל פְּמָא אַלְפָאִירָה פִּי אָן בְּ

¹ *Rosh Hashana*, 24 a.² *Ibid.* 21 b.³ See *Tosephta Rosh Hashana*, II, 1.

(Leaf 1 verso)

כתבו לנו אלחכמים הרה לאשיה
פי אלמשנה ואלתוֹקְפָּה ואלטלטוד
ותורת פהנים ולם יתבתו לנו מן
אמר אלעבור שי פי הרה אלכתב בְּלַבְּ
5 אתבתו נמע מא יקולה מכאלפונא
אנה אלחק פאריעא קול
לא אצל לה פי סair כתוב אלרבאנין
והו און קאל און אלסכבר פי דרכ' הו און
אكمנא פי ניל אנטננוס אלפ' ומאה
סנה לא ייכלף אחד עליינא חתי
נsha לאנטגנום תלמידין ייקאל ל
לאחרהמא צדוק ואלאכבר ביתום¹
פנאלאפה עליה פי אשיה
פמן דרכ' אלכלף אנהם טאלבאה
5 און יקים להם דיל חמי עלי א
אניהם קדר אצאנו נהאייה דך

(Leaf 2 recto)

דקאיך שוחר תשרי ואוד לא וצל
אלי דרכ' מון נהאי אלשאחד פאלואנג
און תחכד אלשהוד באלאהלה
פלמא פשא דרכ' בין אלאמטה ראו
5 און לא יתרכוניהם עלי הרא פעטלו
מא קדר רכראה פי אלמשנה ונירעה
מן הרה אלפרקן אלדי קדר פ
פסרנאהמא והרא כבר
כרב לאנה לא יונד הרה אלכבר
5 פי סair כתוב אלרבאנין ואדרא
כaan אלאמר עלי הרא בטל און
יכן לה אצל ואייזא פאה
קאל און צדוק וביתום טאלבאות
באן יקימו להם דיל באנהם
5 קדר אצאנו נהאייה דקאיך שוחר

¹ See Harkavy in his Appendix to Graetz, *History* (Hebrew translation), III, 495.

(Leaf 2 verso)

תשורי ומוא דכר פי אלמשנה
 יכבר הדא אלכבר לאניהם דכו^ר
 אן נאן לשלחו אן חילו אלסכת
 לסתoir שהור אלסנה חית כאן א
 5 אלקדם עאמר ולמא כרב א
 אלקדם אנאו להם אן יהלן א
 אלסכת עלי ניסן ועלי תשורי פקט
 וחציו אחלאללה עלי אלבאקי
 פלו נאן כמא דכר הדא אלמרעי
 10 למא כאננו יחתאנן יטלקו להם
 אחלאל אלסכת אלא עלי תשורי
 והורה לאנה זעם אינה עליה
 וקעה אלמתאלבה פלמא אטלקו
 להם עלי סair שהור אלסנה
 15 לאנגל אלקרבען ולמא כרב אלקדם
 אטלקו להם לשורי אלעד עלם

XI.

Fragment T-S. 10 F 1, parchment, consisting of two leaves, size 20 x 17 cm., written in a square Rabbinical hand, and representing a piece of the Sepher הפקודין of R. Saadyah. Lines 10-20, leaf 2 recto, and the whole of leaf 2 verso correspond with the contents of the next piece, the colophon of which gives the name of the Gaon.

(Leaf 1 recto)

ול . . . . וין אן אילו אנסין פאן חרותת אלפריסה
 בחזרה פלייתוי בעציו מנהא שהדא ייברא .
 5 קלול אלכתאב יביאחו ערד . וקאלו אלחכט אפ על פי
 שאין ראה לדבר זכר לדבר . כה אמר יי' באשר
 ציל הרועה מפי הארי שתי ברעים או בדל און וו'
 פאן חרותת פריסה בגין החזרה פלא יולם כל

¹ See *Mechilta* (ed. Friedmann), p. 93 a.

פרישה בל ינב אן חונדר תלק אלחדרה פאן כאן
 חזורה ימכן אן יתכלזהא לחמה אלתסלים . ומא
 כאן חזורה יצאא לא ימכנה יתכלזהא לא יلومה
 שייא . לקל אלחכט רועה שהניה עדרו ובא לעיר ובא
 ארוי ודרם זאב וטרף אין אמרין אילו היה שם היה
 מציל אלא אומדין אותו אם ראוי להציל חייב ואם
 לאו פטור .¹ لأن אלכתאב ישחר אן פרישה אלאסר
 לא חילה פיהא לcoleה כי כה אמר יי' אליו באשר יהנה
 האריה והבפור על טרפו אשר קרא עליו מלא רעים
 טקולם לא יחת ומהמנם לא עינה זג² ולא חונה
 הי אן יכול לה צאהבהא לעיל לו חזרת בצלזהא
 אללה לך במא קאל דויר נם את הארי נם הרוב הכה
 עברך זג لأن תלק איה ען ניר אלעארה פמא
 חדות מן הרה אלאמור אלהי תלווה סלם מא ינב

(Leaf 1 verso)

עליה . ומא חדות מן אלאמור אלהי לא תלו . . . ברא
 טנהא ארא צחת או בשחוור או באקראר צאהבה
 או בcoleה מעימינה . ולא יתענגן אחר מן הרה
 אלאמור אלעטימה ביפ תלים אלאניר لأن בעץ אל
 קודמא קד עותיב פי מטל הרה פי ראייע אנאז
 נنم עלי נסר פוקעת ואחדה אליו אלמא פאלומה תמנהא .
 פקל לה מא חילתה אלשקי פקאל יגיזהא ראמ ראמ
 עלי חירה פקל לה וול ימכן אכוך הרה אלאמר .
 פקאל קד תכם בהרא אלעוזר מן קבלן קבלן
 זג ולם יוכבל מנה שייא לcoleיהם בר ארא סכולא הווא
 קא מעבר חיותא אנטלא דנקש דחיאתה הרה אַ
 לחברתה שדריתה בנ Hera אתו לקטיה דרב פפא חייביה
 אַת ליה מי הינה לי לטעבר אַת ליה איבעי לך
 לעבורוי הרה הרה אַת ליה מי ירעע בבר אחתרך
 דמציע לטעבר hei אַת ליה בכור צווח קמאי רקמאי
 ולא אשנה בהו³ פהרה אלהיכם אללאוימה לאניד

¹ *Baba Mezia*, 93 b, see also 106 a.² Isa. xxxi. 4.³ *Baba Mezia*, 93 b.

מע. אחכם שומר חנמ אלמדורה אינפא', וארא
ונב חסלם תמן אלדרעה עלי אינר או ניר אינר
פקאלו יחלף צאחברה כמ كانت חסי יאכד להם
20 דלק וילום צאחברה אן יחלף לילא יאכד אכתר

(Leaf 2 recto)

יכלען פיהא מן אלוון. ושומר שבר יצא לא
אכואב יכלען פיהא מן אלוון. ואמא אלמסתעדר
פלא כלען לה מן אלוון עלי חאל מן אלאחואל פילדלך
לא יוחכם לה באקלול פקט בל חתי יון לקוליהם
5 אמת רב פפה שומר חנמ שאטם פשעתין מקני
לייה בפייא דאי באעי פטר נפשיה בנניביה ואברהה.
שומר שבר שאטם ננבה מקני לייה בפייא דאי
באעי פטר נפשיה בימותה ושבורה. אמת אבוי
שואל ערד שישלם. מאי טעמא הוואיל וככל הנאה
10 שלו. בדברורא לא מקני לה בפייא¹ ואי
מודע אומא אן יחלף פי מטהלביה ודרעה פלמא
חזרת אלמין אסתקהל ואראד אן יסלם פינב אן
יקאל ויקבל תסלימה לקול אלחכט אמת הרוי אני
נסבב ראה אותן מנגלין עליו חור ואם' הרוי
15 אמי משולם אמת ר' יוסי לא חיבנה אותן התורה
שבועה להחמיר עליו אלא להקל עליו² ואי
מן אודע קום שי' וארתוי אן לא יונרט אלאניר
מא תחליף לה קאיילא יכיפה צעפה וקילה חילתה
וארתוי אן לא יסתחלף אלחарам בניר אונרה
20 עלי מא חלף לה קאיילא לא אזרחה מא למ אנטעה

(Leaf 2 verso)

פאן לה פי דלק תואב כביר בין ידי אלה אלה אן
אלחכם לא יחכם עליה בדלק לקול אלחכט
רכיה בר בר חנה אנגר שקולאי לאעברי לייה

¹ *Baba Mezia*, 34 a.² The source of this passage is unknown to me.

חכיתא דחמרה תברותא שק ליה נלטמיהו א
 5 אתה لكمיה דרב אמת ליה ה' להו נלטמיהו דינא
 ה' כי למען תלך בדרכ טובים . י' ה' להו הו קא
 בגין אמר עניי אנן ולית לנו מידי למיכל אמת ליה
 ה' ה' אגניריהו דינא ה' וארכחות צדייקים
 תשמר¹ פמא אסmetaה אלחכט ען קדרמיאחים
 10 דרך טובים וארכחות צדייקים ינב און יותבע
 אלא און הודה פריזה עלי אלמאלא' לא עלי אלהכם
 ליבין אלהכם לא יוד פי אלהכם ולא ינקע ולא
 יorthy ולא ייחיף . לקולה לא תעשו על במשפט .
 לא תשא פנוי דל וג
 כמולת אהבכם אלודיעה
 15 דרך אללה חכמתה ואונת
 לך מסתורתא וסהל לך
 מעסורה
 ונמי' טאלבייה אמי'ן

XII.

Fragment marked T-S. 16. 69, parchment, two leaves, containing various matter written in different hands. The following piece, with the exception of the first line, is written in an ancient square hand with a turn to cursive, and probably represents a portion of the by ספר הפקדון of the Gaon :—

אמ' אבי שואל עד שישלים Mai טע הויל . . .
 וכל הנאה שלו בריבורה לא מקני להה בריבורא לא מקני
 להה כפילה . ואומה מורע אומא און יהלף פי מטהלבנה
 ורעה פלמא אצרת אלימין אסתקהל ואראר און יסלם
 5 פינב און יקאל ויקבל חטלה מה לך אל ח' הרוני נשבע ראה
 אותן מגנליין עליו חור ואמת הריני משלם אמת רב יוסף
 לא חיבה התורה אותן שבועה לחחותך עליו אלא להקל

¹ *Baba Mezia*, 83 a.

شفק

עליו . וαι מון אורה קום שי ואַלְתָּה אל ינרט אל אנור
 מא תלפ לה קאילא יכפה צעפה وكلה חולתה זארתי
 ז אלא יסתחלף אלחדרם בגין אנגרה עלי מא תלפ לה קאילא
 לא אזרה מא למ אגפעה פאן לה פי דלק תואב כבוד
 בין ידי אללה . אלא אן אלחכם לא ייחם עליה ברלק
 לק אלחוב רבא בר חתנא אנד שקולאי לאעבורי ליה
 חביתא דחמרה תברואה שקלוה לנליימיוו אתו لكمיה
 ז דרב אט ליה הב ליהו דינא הבי מען חלך בדרכ טוביים
 יהב להו הווקא . בכנו אמרי עני אנן ולית לנו מידי לט
 למיכל אט ליה הב להו אנרייחו דינא הבי אט ליה .
 ואחרות צדיקים תשמר . פמא אסכמה אל חכם ען ק
 קדרמאותם דרך טוביים ואחרות צדיקים פיבג אן יתבע
 ז אלא אן הדה פריזה עלי אל מלך לא עלי אל החכם
 לא בן אל החכם לא זירד פי חכמה ולא ינקז ולא ירדי¹
 ולא יחיף לקו לא תעשו על במשפט לא חטא פני
 דל ולא תחרר וננו כמלת אחכאמ אל ודיעעה דרכן אללה
 חכמתהא ואיצא לך מסתו . . . . . אהל לך מעסורהא
 ז גמייע טאלבהה אנן רב אל . . . . . בן אללה דילך
 כמלכת . . . . . בה
 בעונ אל . . . . . ברגנ
 בענאי . . . . . רנא
 סעדיה . . . . . למחיביה
 אלפיומי ר . . . . . עליה בן יוסף

30

XIII.

Fragment T-S. 8 K 3, one leaf, paper, size 17 x 14 cm., written in a square hand with a turn to cursive. The MS. represents a fragment of a polemical work by the Gaon R. Saadyah against the Karaite Daniel b. Moses Al Kumsi, of the eighth century, one of the first successors of Anan¹.

¹ See Graetz, *Geschichte der Juden*, V, p. 209, and Weiss, *Zur Geschichte der jüdischen Tradition*, IV, p. 116, note 11, and the reference there to Pinsker.

As far as I remember nothing of the existence of such a work was known till now, whilst the sudden breaking off of our MS. makes it impossible to say what the special object of the Gaon's attack was. The recto of the MS. contains the following colophon:—

מצחף זה לברהם

הכהן בר

יבין הכהן

נוח בן עזן

(Leaf 1 verso)

בשםך רחמנא

כבה אמר מר רב סעדיה ראנש הישיבה יערחו

קדושנו כי בזורי בדעת דברי אלהינו אשר בפי

ואמר סלודסלו פנורדרך הרימנו מכשול מדרך עמי

5 . . . מצאתי ספר אשר חבר¹ אותו דניאל בן משה

הנודע קומסי להשכיל את העם בירושותיהם²

נתתי את ליבי לחקרו ולצרכך דעת האיש

אשר בדאו וכאשר החולתו לעשות כן

[מ]צאתי את האיש הזה קומסי יש בו ששה מעללים

10 . . ערך . . נומים (?) מאור מדרך החכמה . הרាជון

כי אניו מבין את לשון הקדרש : כי שפט בני ישראל

כאשר תאמר על הבנים מבן עשרים שנה ומעלה

כן תאמר עליהם מבן עשרים שנה ולמטה כבתוב

ולא נש[א] דויד מספרם למבן עשרים שנה ולמטה³

XIV.

Fragment T-S. 8. 232, parchment, one leaf, size 14 x 16 cm., in a square hand, contains various jottings, of which the

¹ The MS. is very faint in this place, and this word may also read גרא.

² This would suggest that Daniel also wrote a *ס' הירשה*, but it may also be a mere quotation from his *Sepher ha-Mizwooth*.

³ 1 Chron. xxvii. 25.

following has bearing on our subject. I doubt greatly whether this R. Saadyah is identical with the Gaon of this name.

מצא בספר ריבינו סעדיה זל מי שרוצה להזור
בחשובה שלימה ורוצה שתשמע חפילתו ישכון
בירשלם ויתפלל הכהן כי בהר קרשי בהר
מרום ישראל אשתלנו שם יעקבוני ורע ישראל ושם
5 אדרוש את תרומותכם ואת מעשרותיכם :

XV.

Fragment T-S.6 F 2¹, paper, one leaf, size 9 x 14 cm., written in a cursive hand, representing the remainder of a work by R. Saadyah on the "Classification of the Law under twenty-four Headings," with a commentary by R. Samuel b. Chofni. Perhaps the latter is in some way connected with the manuscript 'ס' attributed to the last Gaon of Sura¹.

(recto)

בשםך רחמנא
הרא תفسיר אלרשות אלרי עמללה ראם אלמתיביה
מרוב סעדיה אלףומי זל קסם פיה אלמצוות כה קסם
ענין בתفسירה מרוב שמואל נאון בן חפני זל :
5 אלקסם אלאלול מנהא מצוח עשה והדא בקולה כבר
את אביך : ואלקסם אלב' מצוח לא תעשה והדא
בקולה לא יהיה לך אליהם אחרי טו ואלקסם אלג' אלמצוות
אלתי ונבת פי וקט מצzion دون סואר אלומאן ויקאל
להא הורת שעה והי בקולה ולקחו מן הדם ונתנו
על שתי המזוזות : ואלקסם אלג' אלמצוות אלאונבה
פי כל ומאן והדא בקולה לא תננו : ואלקסם
אללה אלמצוות אלאונבה פי אומנה מכ贊ה

¹ See Harkavy, *Studien u. Mittheilungen*, III, p. 5, about the מהאב אלשריג.

(verso)

מסאייה לומאן והרא כאל די ען אלאכל מן אלגלה
 אלהירטה אליו יום הנפת העומר בקולה ולחם וקל
 ונרטל וג' עעדר אלמאכיע אלממציצה בקולה
 וספרט . . לכם ממחורת השבת וג' ואלקסם אל'ו אלמצות
 5 אללאוכה פי כל וקת וממן והרא בקולה לא תנאף
 והרא אלקסם ואלקסם אלך קסם ואחד אליו תרי אנה וככל
 פי אלאל ויש לכל הדרות מזומן וקאָל פ' אלאכדר ומהם
 בכל העתים קן . . יות : ואלקסם אלה אלמצות אלאונבה
 פ' כל מכאן והרא בקולה צדק צדק תרדוף וקולה
 10 לא תענה ברען : ואלקסם אלה אלמצות אלאונבה פי
 מכאן מכוץ' והרא כאחנן אליו בית אלה בקולה
 שלש פעמים בשנה ג' ואלקסם אלט אלמצות אלאונבה

XVI.

Fragment T-S. 6 F 1, paper, twenty-six leaves, size 13×9 cm., in a cursive hand. The contents of the MS. are mostly liturgical, except the following lines, extending over pp. 5 and 6, containing among others a passage from a work (?) of the Gaon on the various degrees of forbidden marriages¹.

סאל בעץ אלקראיין ען קול אלחכט' העובר על
 דבר' תורה חייב מלכות אלגיאב אין דבר
 תורה ישיר בה אליו קול אלגיאים פאר אצח
 מא אחת בה אלנבי בטל כון ספרה אלמדוזן אלדי אתה ב[ה]
 5 יענ' בדליך ען דברי תורה ואמא על דברי חכט'
 פישיר בה אליו אלתורה אדר הוא קודם שנברא העולם
 והיتابחה פ' אלתלמוד לאנג' אלאסור ואלמורת
 פענעהא קאל העובר על דברי חכט' חייב מיתה
 ואיצא קאלת אלתורה לא תבערו אש ונו'
 10 מן אין נא אלאטלאק לסראג' פ' אלסכת קאלו אלחכט'
 ז' ל' כון אי הרלקת הנר בשבת מצוה כון התורה

¹ See Weiss, *Zur Geschichte der Tradition*, col. iv, p. 156, and references there to Pinsker. See also Poznański, *J. Q. R.*, X, pp. 243 and 259.

אלסא בקול אלתודה ראו כי י' נתן לכם השבחה ונ' עני בקולה ראו או א/or מון אין קוללה כי נר ותורה או ר' ייד בה ראו לאן אחרף ראו וא/or ארא חסבת ברג אלעדד ואחרדא פצח דלך אן ראו והוא אלאור בקולה כי נר מצוה הוא אלרגץ ושלום
 קל רביינו סדריה גאנון מחסה נב"ע
 אלאנסאם אלמחטיר נשיאנה וככל ואחד
 אצעוב מן אלאלר והי סכעה אולחה תווועג
 20 אלממחעה קיל פיה לא תהיה קדרשה ונ'
 וממא יבין הדר אלקדרה הי ממוצע קצ'ה יהודת
 לאן פך עלי מא בגין גאניזא קבל נזול אלתורה
 ואלב ניר אלממחצתה קל פיה אל תחלל את ביתך ונ' ז'
 25 מהור ושחרד ותודה בלא שי מון דלך ואלה
 קראבת אלמכתוב פיה איש
 איש אל כל שארبشر'
 והי ב"ח עשרין מכתובה ותמונה מנוקלה ותודה
 אצעוב מן אלדי קבלחה לאתייך לו אמהדרה וכותב
 30 בתאהבה לכהןת חלאל ואלקראבּת פליסת חלאל
 דכתב ללאב הדרה ואלה אלמחצנת אуни אשת איש
 בכו' ואל אשת עמייך ונ' והי אצעוב ממא קבליהם
 לאן חלך חלאל לרנאל כליהם מא כלא
 מקרבייה ואשת איש חרם עלי אלרנאל כליהם
 35 אלא רגלה ואלה אלנדקה קל פיה ואל אשת בנדת
 טומ' ונ' והי אצעוב מן אלחי קבלחה אלא אן אשת
 איש חרם עלי אלכל אלא ואחר ואלנדה חרם עלי אלכל
 ואלה אלכאפרה קל פיה לא תחתן בם והי אצעוב
 מן אלחי קבלחה לאן אלנדקה להא וקח תחתך פתכון
 40 פיה חלאל ואלכאפרה פהי חרם אברא ואלה אשכץ
 אלדכור קל פיה ואת זכר לא תשכט ונ' והי אצעוב
 מן גמייע מא תקרם לאן אוילאיך נסוה כליקן להדרא
 אלשאן ואנמא חחת אערץ פאונכטה תחרימתן
 ואמא אלדכור פלטム להדרא כלקו ולא שי מון
 45 גנסה בונה מן אלונגה ושלום

XVII.

Fragment T-S. 8 H 5, six leaves, paper, size 15 x 11 cm., written in a cursive hand, and representing the remainder of a liturgical MS. containing *Piyutim* for the Passover. The following represents the recto, and a portion of the verso of the third leaf.

(recto)

אופן אה"ז לנאן פיווי זל' דאה על עב קל קלקל עקלחון ולמרט רבעאתיהו להשபיל ובשרו למסמר לראי בשלוש בקדושתו לאמר 5 וקורא זה על זה ואמר: יצא מ . . . נוף פלאות להראות יהירים וניאים בית אל להלואות دولקים דובבים ומשלשים להנאות ואמרם קה' צבאות 10 חרות קרא לחופש עם משועבדו זעמו שפך על מל מפריבו מעמברו

(verso)

**נווצחים בנעימה ממשמעיים סילודו
מלא כל הארץ כבודו:**

۶

XVIII

Fragment T-S. 8 H 2, four leaves, liturgical, paper, size 17 x 13 cm., written in a cursive hand. The following represents the verso of the second leaf (a primary Selicha to the Fast of Gedaiah) and the recto and verso of the third leaf:—

(Leaf 2 verso)

סליחה לך סעריה זל
 אבלה נפשי וחשך תאורי בית תפארתי
 בנסרף ביד הארי גם פלייתי אשר
 עוב ושאר דעכו כהוوم בשלושה
 5 הימים הזירונים שטפוני ברלקם
 ובוססו מקדש ובזו חלקם.
 זקני שאarity אשר פלטו ביום נקם.
 חובלעו עתה ביר גדרלה בן אחיקם.
 טורפו דלת הארץ יתר הנום
 10 אבל הארבה בחרץ כורדים יונבים
 יוונבים פקודת מרנו הארץ:

(Leaf 3 recto)

סילוק לרבענו סעריהו נאון ביר
 יוסף זקב ני רא אל פי כפור[ים]
 לככ' נך קל מרן ורבן יפת החוז
 הממחה ביר עלי הזקן היקר נע'

(Leaf 3 verso)

בשם רחֵם
 קדושתך יי' אלהינו רבָה למאוד ולנדולחך
 אין חקר מרב' וגבורותיך אין מי
 ירִיבֶר, ותחולתיך אין מי ישמע
 5 כי מי יודע רְבִיכֶךָ, ומי יבין
 אורהותיך, ומי יבוא עד תוכנתיך
 ומוי ישבַל מחשבותיך, ומי יחקָךְ
 נפלאותיך, ומי יפרט מקצת
 שבְחִיךְךָ, ומי יעשה כמעשר,
 10 ומוי יצמד על סוד מפעלוותיך:

XIX.

Fragment T-S. 8 H 3, paper, size 18×14 cm., written in a cursive hand, and reading as follows:—

בקשה למרנו ורב סעדיה ראש ישיבות נאון יעקב
אנל

אתה הוּא יְלִבְרָךְ אֶחָד מַתְנֵשָׁא לְכָל לְרֹאשׁ וּמַרְוּם
עַל כָּל הַבְּרוּכּוֹת וּנְעַלְלָה עַל כָּל הַתְּהִלּוֹת וּנְבוֹה מִכָּל וּכְבוֹן

XX.

Fragment T-S. 8 H 6, paper, one leaf, size 18×16 cm., written in a square hand, and contains the colophon—

אלואת רבינו סעדיה זב

with the name of the owner

עבד האל שטואל

whilst the verso reads—

תפללה לרבנו סעדיה:
י' שפתוי חפתח ופי ייניד תחלתיך
نم היום ירעתי והשבותי אל וכובע²

XXI.

Fragment T-S. 6 H 1, the remainder of a collection of hymns, consisting of two leaves of a quire, of which the middle pages are missing, paper, size 14×10 cm., reproduces in the last two lines of leaf 2 verso the following words:—

לנאן פוימי זל יי' אמרה אם הבנים מה יתרון לי כבר³

with which the MS. breaks off.

¹ See Zunz, *Literaturgeschichte der synagogalen Poesie*, p. 95, No. 5.

² See Zunz, *ibid.*, p. 96, No. 6.

³ Cf. Zunz, *ibid.*, p. 98.

XXII.

Fragment T-S. 8 H 1, consisting of six leaves, paper, size 15×10 cm., strongly cursive, probably representing a Machsor for the Day of Atonement. The following piece reproduces the contents of the first leaf, recto (beginning with the ninth line from the top) and verso.

(recto)

אַחֲרַת דָּרְבֵינוּ סֻעָדִיה אֶל
אָבוֹא בְּגִבְרוֹת אֲדִיר . בְּרֹב חִפְלָה
וְתִחְנָה הַסְדִיר . נְדוּלָת שְׁבָחוֹ
5 אָטוֹ לֹא אָעֵדֵר . דְרִשְׁתָהוֹ
אֹלֵל הַפְרַז יִגְדִיר : הַדָּר כְבָדוֹ
בְקָהָלִי . א . אָסְפָרָה . וְרֹוב נְפָלָאתָיו
בְעַמִּים . זָרָן שְׁבָחוֹ
בְמַלְהָ אָח . חָסְרִי יְעוֹלָם
10 אַשְׁרָה : בְוַיְשָׁר אַרְוֹתָמָנוּהוּ

(verso)

בְּתִשְׁבָחוֹת . יְוָרָה חַטָּאת בְּאַרְחוֹת .
כּוֹבֵשׁ עֲוֹנוֹת וּמְשִׁלְיכָם לְעַמְקָי
שִׁיחָות . לֵי אַלְהָנוּ הַרְחָמִים וְהַלְלָ
עַד מָאָר עַמְקָה מְחַשְּבָתוֹ .
5 נָאוֹר אֲדִיר אָפָס זָולָתוֹ . סָולָה
וּמוֹהֵל עָוֹן סְנוּלָתוֹ . עֹוְבֵר עַל פְשָׁע
לְשָׂאָרִית נְחָלָתוֹ : פּוֹשָׁט יָד
לְשָׁבִים בְּאַמּוֹנָה . צְרָקָת צְדִיקִים
יְבָאָר (?) לְבָל יְדִיחָה . קְתַבָּ
10 קְרִיאָת קוֹיו קְרָאִים בְּתָחָנה .
רוּעה יִשְׂרָאֵל הַאוֹינָה :
שְׁמַעַם סְלָהָה הַאֲלָל הַנְּדוּל הַגִּבְרוֹ
וְהַנוּרָא . שְׁרֵי הִיחָה עַל שְׁמָךְ
סְתָרָה . תְּמַחְלוּ ע . נְוֹתִינָו
15 וּנְמַצֵּא כְפָרָה . ל . . . יְהָא לְאֱלֹהִים
בַּי שְׁמֵךְ נִקְרָא . אֶל מֶלֶךְ

XXIII.

Fragment T-H. 8 H 4, paper, six leaves, size 16 x 10 cm., representing the remainder of a hymnal to Purim, written in an ancient square hand with a turn to cursive. The following piece forms the contents of the first leaf.

(recto)

גאון פיווי זג

אל מלך
 אלצוני לאומי כשר אלקשי לחן :
 בלבם חשבו כי אל ממוני חן : גוחי לא
 מאסני ושתעו לי הנחן : דניאל הרים
 5 ננד ארי הוא מלך על כל בני שחן :
 הנם תובל הנקם לפאה מלכות
 הואב : ותובל לחרפות כמכת זאב
 ביקב זאב : זה לא געלני ואת מי
 אדרוך לכוב : חסיד העמיד לי ימי^ו
 10 הוא זאב בננד זאב : טלאי בשך
 בלא לב לב בכרעם : יה נם הוא לא
 עינה מלבו לרועעם : כיוונו לב לרועם
 לנן בפורי חוק הושיעם : לא יעברו
 מתוך היהודים וכרכם לא יסוף מורעם :
 15 מי חדק לנו נציו עלי המשית :
 נאותי יומם בתה להשת : סומבי

(verso)

לא בילני ולא השבית קנן ראשית :
 עירוני כהני שבט שלישי על מלכות
 שלישיות : פרת פרטה וננות
 להארכה : צורה תעודה חתמה
 5 תורה סתמה ברכה : קרוishi לא הפה
 בריתו עם שבטי מלוכה : רבבי
 וחברוו העמיד למולה מושע המלוכה :
 שכני עתה עם אהלי קדר

הנחות
הארץ
הנאות
הנחות
הנאות

ומשכנות רשותם : מי יקום ל' עם
טו מרעים ויתיצב עם רעים : חכונה
ニיסיך הירועים הפלא לרעים :
תמו בשנון ויקר ילדי שעשוים :
אלמלך ונ' פו

This is followed by a hymn of שטנאנש.

XXIV.

Fragment T-S. 8. 233, parchment, one leaf, size 13 x 18 cm., written in a square hand, and representing the colophon of a liturgical work (containing private prayers) by R. Saadyah.

מן פנין . . . . .
 עין אלדרחמן ולא יקעדך ען אעת . . . . .
 תרבתהוא פיה ומא תקיסה עליה טלבל אל חנן או וק . . . . .
 שבאה מכון באלו עליה פאני קדרמת אין אל בראהין . . . . .
 הדרא מכאננה ואן גמייע דליך מתבות פי מואצע אל . . . . .
 כה אמכנה פאדרא אנת חפתה הרה אל אצול למ . . . . .
 בחק עלי אכתר אל חאלאת ולם חצע צלה לבוג . . . . .
 וכק ולם צלע עלי ניר טהר לנוין ניר צארק ואסתקהמו
 ואתייב מבצרך מעך וכאן שבר אל רחמן או לא אכבא
 ייְהוָה תם אלכתאב בחמד אללה ומנה . . . . .
 תאליף סידנא ראם אלמתיביה סעריה ב' . . . . .
 יוסף נע : שרה אחורי אל צלהתין מן
 צלאות אל יהוד אלתי רסם ראם אלמתיביה
 רבינו סעריה נאן זכרו לחים מיכה . . . . .
 לעעלם אלדראען מא ידעו . . . . .

XXV.

Fragment T-S. 8. 234, parchment, one leaf, size 12 x 10 cm. The recto contains a colophon written in a square hand of the year 1061, whilst the הפסיר on the verso is written in a rather different cursive hand.

(recto)

יפת ברתקוה סט
תفسיר צלאה ראם אלמתיביה

אלכבריה יי' שפטי כתבה
עוריה ב' רבי דוד ז' ..
5 שנת ארבעת אלפיים ושמנה
מאות ועשרים ואחת שנה
ליצירה במדינת אשקלן
שנה חמשית שבשבוע
ולחרבן בית שני חשע
• [מא]ות וחמשים ושלשה ..
• . . . שנים ..

(verso)

תפסיר יי' שפטי לר' סעדיה זל'
אללהם ארון לי פי גַּטְקִי חתי אָזֶפֶן מִן מְדָא: תְּךָ
מא אֲנָא מַעֲתְּרָפָה אַלְיָם אֵצָא וְמַעַת ..
פי קלבי אָגָּד אָנָת אַלְלָה רַבִּי פִי אַלְסָט ..

XXVI.

Fragment T-S. 8. 235, parchment, one leaf, size 17 x 15 cm., in a square hand, and has on the recto a colophon, and on the verso the well-known poem on the number of the letters of the Old Testament. The MS. seems decidedly of a very ancient date, and greatly guarantees the authenticity of this piece disputed by some scholars¹.

(recto)

اعדראד אהרכ' אלמקרא
חצניף רבנו סעדיה
נאון מחסיה זעל
לרבן דניאל הבוחר
5 הטוב בן נזק יצח[ק]
החן הוקן תנטב ..

¹ Cf. reference in Landshuth's *Amude ha-Aboda*, p. 299, but our text agrees with none of the editions.

(verso)

פיוט לרביבנו נאון סעדיה ראמ
אלמתיביה נוחו ערדן . . . עלי אב . . ר יתצטן
עדד אחרף נב פי גמלה בני (?) ספר .
אולחא .

5 אהל מכוון בניני שם עלו זקנין הכהן
עשוו קרבני . ולזבח תורה בזאו בני .
בה לא חוביים . רגמותם יאספו חבירים .
בנימין א . . . ובירים . מחת השני נבירים
. . . . עצם טוהר . אין להם זהר
10 כל פקודי . . . מלבד הראשון דזהר
ג . . . . רהדר נשך . סריונות .
חנרו (?) תחטמ . . . נחרו . וועבר אדרום ועריהם
והרן . . . רוז לבוא בשלום חשועתם
לעלום . ומן הרני בגשן והלום . שנהא

XXVII.

Fragment T-S. 8 K 1, paper, one leaf, size 17 x 12 cm., written in a square hand with a turn to cursive. The recto represents the colophon of a codex once in the possession of a Head of the Dispersion, Daniel b. Solomon (about 1165) of Bagdad, and afterwards (1175) owned by Jacob b. Eli, probably a brother of Samuel b. Eli, the head of the school in the same place¹. The codex contained various pieces by the Gaon R. Saadyah and the Gaon R. Samuel b. Chofni.

(recto)

ל . . . דניאל ראש גלוותא . . . . א
ראש גלוותא זקל אידר מו
אנתקל אליל מלך יעקב בן עלי נע באלוול תפה
ישתמל הריא אלכתאב עלי ז כתוב

¹ See Graetz, *Geschichte*, vol. VI, p. 276.

5 כהא אלטראפות תאלף מרינו ורבינו
 סעדיהו נאון פיווי נבּע וכחא
 אל . . . וארבעה מתנות כהונה¹ לה :
 וכתא אלמאמה תאלף מ[ורי]כו ורבינו
 שמואל הכהן נאון בן אב נבּע וכחא
 10 פי אלטראפות אייצא לנאון פיווי נבּע
 . . . טמאות תאלף שמואל הכהן נאון
 מקאה אללה אללה שמו[אל] הכהן נאון נבּע
 אנפודה אל לישך אלפאלץ אבי אל . . .
 מסכוי . וכתא צנפה שמואל
 15 צ . . . רן ירד פיה עלי מ . . . אלפה אלישיך אבי
 . . . ; בן מסכוי סימן טוב
 ללחום הכהן הז ביר מנצור החסיד
 חננבה יוכה ללימוד ולמדר אמרן
 ואמן סלה החוק
 20 חוק וחוק

On the verso, which is written in a different hand, the first six lines run as follows:—

(verso)
 יתלו ר' לך אלתנ'יה
 Kal נאמעה אלאנזא אלמחרחה עלי
 אמתנא מן לחומ אלחיזאן כמסה שחתו
 שחם בראתה וערוך צפאקאות מן אנלה
 5 ואלדים בעינה זעירוך צפאקאות מן אנלה
 תם ערוך מפרדה בראתה . ואנא

XXVIII.

Fragment T-S. 12. 722, parchment, 1 leaf, written in square with a tendency to cursive. It comes from a codex representing the commentary of R. Saadyah to Isaiah. As we see from the colophon, dated 1031, the codex belonged at one time to Josiah the son of Aaron the son of Josiah.

¹ See *Aruch*, s. v. *סרך*, where it seems that R. Hai wrote a treatise on the subject. It is not known to me that R. Saadyah wrote on the same subject. Cf. also *Halachoth Gedoloth*, ed. Warsaw, 138 a sq. (beg. of *Halachoth Bechoroth*), *Midrash Lekach Tob* (ed. Wilna), Numbers, 83 b sq.

Another colophon above this in larger ornamental letters, but as I believe, of a later date, tells us that the codex was in the possession of Jacob son of Job. There are also written in contemporary Caroline minuscules the Latin words *tācio esaye prophete*. This is the first time I have found a non-Semitic title on a fragment coming from the Geniza.

(recto)

הדא אלדרפטור

לרבו יעקב

החבר בר

איוב י"ז יהי . . .

עמו ויזילחו אמן (?)

5

ספר זה פתרון ישעה החיבור רביינו סעדיה גאון . . .
 מהסיה נוהו עדן קנהו נתק מושיאשו החבר . . .
 מושיאהרן המעללה חמוד רביינו אישיאו אן נוחם . . .
 ממונו לעצמו בשנה שובה והוסמך בישיבה
 50 הקדשיה ישיבת צבי היא שנת ארבעת אלפים
 ושבע מאות ותשעים ואחת ליצירה במדרי[נת] עי . . .
 המיקום יוכחו להנות ולשמור בטהרה . . .
 ולחכין ולהורות ביראת שמים וללמוד . . . משפט
 בתורה וכלהכה וכ . . . קטון תלמי . . . צדק
 (?) הלט . . . ש
 15

(verso)

פחד אשעיה ל . . .

. . . [ב] . . . תאב אלאסטלאח לל . . . אט . . .

. . . . . כאג אלפאתה מנ ל . . . ה . . . ל; . . .

. . . . . באח מענניה תב אללה אלה א . . .

. . . . . אחכאמ פוק מא אתקן ולא אין . . .

. . . . . ים אלחכיד אלרחים וחסבה: אמא ב . . .

. . . . . טרה עלי אלבאול ועלי אנחה מנולא מנוא . . .

. . . . . עלי מנואלה תאימים אל איסיאת לא מן

. . . . . חצל לנו אין צירוה הדא אל פן פי ארבע אל . . . צלא

... אָמַר מְאֹדֶה פְתַחַן לְהַכֵּל טִינה וְלֹא פִי מְד ... אָמַר וְנִידְעַן
 סְתִמְדָר מִן מְאֹדֶה כָּאֵל אַלְאת וְאֵל אַעֲוָן וְמָא נַחַנְה ... אַו הַרְאָא אַל פָעַל
 עַל וְאַחֲרָא אַלְדָרָת כְּמָא קָמָת לְהַכֵּל בְּרָאִין אַלְתִּסְלִים לְאַתְּבָאָתָה
 פְנַא הַרְאָא אַל בְּתָאָה וְכָמָא וְצָפָף פִי כְּתָבָה וְקָאֵל אַנְכִי יְשַׁהַנְתָּה
 סְלִבְרִי וְגַן וְאַעֲם מָא גַּמְעַד דָלָק וְשְׁמַלָּה קוֹלָח גַּל אֱלֹהָא כָּאֵל ח
 וְגַן פְלָם בְּקָא שִׁי בְּעֵד קוֹעַשְׁה בְּלָה וְיַזְרֵר הַכְּל וְלָט ...
 רְאֻעַמְסְתַנְגִי עַז אַל מְדָר וְאַל מוֹאָר וְאַל אַלְאת אַגְמָעַנוּ וְגַפְ ...
 רְמַבָּשְׂרָה מִן אַל מְחוֹדָת לְהָא אַד כְּאַנְתָא אַל מְלָאָקָה אַגְמָא צ ...
 כָּאָן וְפִי זְמָאָן וּבְמַסְתַעָן בְּלָא נַמְאָה יְכוֹן אַלְאָבָדָע בְּאַל קָצ ...
 אַל כְּתָב הַדָּה אַלְמָע אַסְטָמָא אַל קוֹל כְּמָא קָאָלָת פִי דָלָק בְּרָב ... שְׁמָ
 וְכָמָא וְגַב לְלָאוֹלִי יְכוֹן פְעַלְהָ בְגִיד מְטַאָלָה אַע פָעַל ...
 אָן יְכוֹן תְּעִילָה שְׁבָאָרָה וְתוֹב ... הַלְּהָם בְּאַלְקוּלְ פְקָט ...
 אַנְבָּיאָה מִן חִית לָא יְלָחָה אַלְעָנָא פִי תְּעִילָמָהָם וְמַ ...
 מְנַבָּאָחָת יְדָרָבָר אַל וּבְנָי וְגַב לְהָא אַלְאָתְרָהָה אַלְמָעָנָב
 לְעַבָּאָר אַל וְעַד אַל זָאָנָר לְהָמָבְלָעָל גַּמְיעַד לְדָלָק בְּאַל קוֹלְ פְקָט וּכְמָא
 פִי כְּתָבָה פִי הַדָּין אַל כָּאָבָןְ רְגָעָא דָרָבָר עַל נַי וְעַל מַמְּ וְגַן
 אָךְ עַל נַי וְעַמְּ לְבָנָה וּלְלָטוּעָ. פְסְבָחָאָן מִן יְכָפֵד גַּמְיעַט ...
 לְאָסְעַי וְלֹא עֲנָא וְאַלְדִי דְעָנָי אָן אַגְעַל הַרְאָא אַל צְרָבְ צְרָדָא ל ...
 תָּאָבָמָן ב ... גַּמְיעַע אַלְצָרוֹדָא אַל גְּלָאָלוּהָ אַנְיָ וְגַרְתָּה כְּתִירָא מִן אַל ...
 תָּמָאָן לְוֹן ס ... מְצָלָאָה [א]קוֹלָוֹן אַדָּא כָּאָן אַל חַכִּים מִן אַל נ ...
 סְבִילָה אָן ... חַבָּלְצָ ... אַל חַבָּס וְאַלְדָל וְאַל קָמָא וְסָדָר ... אַל אַלְאָם
 תְּמַכְנָה פְמָא ... אַסְתָּה ... לְאָחָאל ... בִּים אַל חַכְמָא צָאָם אַכְתָּרָה בְּאַל ...
 וְעַד לָא כָּאָבָר אַל בְּטַשׁ פְּקָולָה וְהַדָּא פִי אַדָּב אַל בְּטַשׁ א ...
 מִן אַדָּב אַל חָוָא ... לְאָן הַרְאָה יְזָ ... מְלָאָק ... לְלָנָט ... אָךְ נָא ...
 אַדָּק לְהַפְּהָוָא ... צָד וְקָהָר לְלַמְסָחָה לְהַפְּנִיבָנָי ...
 דָלָמָא זְיַוְלָה הַרְאָא אַל ... וְזָאָקָול אָן אַלְמָבָלָוּ קָוּן אַגְמָא צָא ...
 אַסְתְּצָלָאָחָם וְתָא ... הַבָּל ... שְׁעַד ... וְעַזְאָל גַּיְלָל ...
 אַלְפָאָלָח ... אַלְדִי ... לְפָוָח ... נָאָס יְכָאָפָע עַלְיָ נַפְשָׁה אַל ...
 בְּכָל חַמָּא ... מָא ... אוֹ סְוָאָעָד פְּלָדָלָק יְקָצָר אֵי אַל אַדָּב ...
 הַפָּל ... אַלְחִי בָּקִי קְבָל אַלְזָמָאָן וּבְעֵד וּמְחָא ...
 פְכִיפָּאָל פְנַא פְאַקְדָר עַל אַתְּמָמָמָאָוּ ...
 שְׁפָ ... בְקַשְׁתָ קָוָל ... אַבְקָכְיָא ... אַל שִׁיק ...
 ... חַוְבָה ... אַחֲר ...

XXIX.

Fragment T-S. 12. 723, paper, one leaf, size 26 x 16.5 cm. (writing 21 x 11.5), written in an ancient square hand, probably not later than the eleventh century. The writing is much faded in many places, but enough is left to show that it represents the remainder of a letter addressed to the Gaon R. Saadyah by a pupil of one of his disciples¹. The burden of the letter is, in its present defective state, impossible to ascertain.

	(recto)
מוֹצִיא יִקְרָם מַזְוֵילִי	מַזְוֵילִי שְׁבֻעָתִים בְּעֶלְיָה
כִּי נִפְנַץ יְדֵי כָּל פְּלִילִי	מַשְׂוָבָה בְּכָל כְּפָר וְגַלְילִי
מַקְבִּץ טָלָאִים וְעַלוֹת מַסְלִילִי	• שְׁךָ בְּשָׁ • לְהַעֲלִילִי
• • • סְמַשְׁפָּקָה :	מְשֻׁוָּנה מַרְעֵי הַאֲלִילִי :
רַעַת כָּל • • • הַ	5 עִזְתָּם מַחְשָׁפָּקָה
הַלְּלִיל שְׁלָא הַ :	יְחִיד בְּהַתְּאַסְפָּקָה
נְפָלָאת חַ • • הַ	בָּעַת • אָסְפָּקָה
וַיְצַרְפָּם כְּכָסָף	• • • חָס • בְּיַסְפָּקָה
אֲדָנִי סְעָדִיה בָּן יוֹסָף	שְׁבָור פָּנֵי אַנְיָכָסָף
וְרוּמָה לְכָלָל וְרוֹדָעָה	10 אָמָר (?) בֵּין וּמֶרֶע
כִּי מְרֹרָת שָׁחַת נְפָרָעָה :	אָשְׁרָבָרוּ נְרוֹדָעָה
גַּבְرָ שָׁאיָן בָּעֵם כְּמוֹהוּ	הָוָא נְרוֹא מִן הָוָא
הָן כָּל סְתוּם לֹא עַמְמוֹהוּ	וְלִמְיָ מַהְם • • מו לְהַשְׁוֹהָוּ
בְּפָנִי • • • • •	אֵיךְ אָעֶדֶךְ אֲתִיצְבָּה
דְּמִיתִי אַלְיוֹ • • • הַ	5 גְּבוּהָ מַאֲדָר • וְתַלְ[אֹוב][?]
וְאַלְמָתִי לְאַלְמָתוֹ שָׁחָה וְסָוְבָבָה	הָן קָטָנוּ מַמְתָּנִי עֲבָה
זֹרָא לְמַלְךָ בְּכָל נְתִיבָה	וְטִירָתוֹ כָּא • • • • בָּהָ
• • • וְסָמָכָה בְּכָל מְחוּכָר	• • • תְּרוּם לִ • • •
כָּל הָעָרָק לְמַוְלִי דָּבָר	יָב • • בְּיַופָּה • • אָבָר (?)
כִּי • • • אֵיךְ אָתוּ אֲדָבָר :	20 לוּ יֹאמֶר מָה לְתַבֵּן אֶת הַבָּרָה
כְּיוֹם הַשִּׁיבָם וְהַחִזִּי הַחֲזִי בְּהַשְּׁבָר ° וְחַזִּי	שְׁעָר (?) רַאשִּׁי אֶל יְתַעַבָּר
• • דָּן הַרְבִּיעִית הַמִּשְׁלָשָׁת	עַל • • מִיּוּם • • וְבָר
• • • בָּהָ לֹא נְפָשָׁה • •	צִיּוֹן עַל מִכָּה פְּלִשְׁתָה

¹ Below, verso l. 3.

(verso)

דברתיה (?) כמחershו (?) לא נחרשת שוב ישוב אדרני
 שניית לבאар מעני תבונתו יבוא ויבונני
 תלמידו תלמידו אני
 שם בלשון אבי . . .
 5 כי אם בלשונך וכבלשוני
 והשו . . . צייר בمعنى
 אלופי זקוני וישראל
 ובכל סדרי מדרשי
 והמרה נפשי
 10 מלבי וקדשי
 בראש עמי חופשי
 ואל הר מרום קדשי ^
 . . . . CAB מראגנעה ראמ(?)
 . ל . . . בה רחמה אלה
 15 סעדיה בן יוסף ראש ישיבה . . . ל . . . שליעיד
 מחסיה . לר . . אפ . . . . רבנא . . . ה
 המבן בדברי חכמה ודורש כי קוצי דעת
 ומזומה וחת את . . . לחת מוסר השכל
 וחשוב לפניו ויקר יעורך צורנו ויצליה לך
 20 אפני שלום וצפו . . . רכות וספנוי תבונות
 ותם פת (?) חיים ורצון וכבוד ואורה ושםחה

XXX.

Fragment T-S. 12. 724, two pages, size 26 x 18 cm., written in an ancient cursive hand, coming from a codex containing Responsa of the Gaonim. The following, closely written, begins at the fourteenth line from the top, and represents about half a page. A part of its contents is already known from the collection, *שערי תשובה*, No. 87. It will be seen that our text is the more complete one, and gives the

original version of this Responsum, whilst the other reproduces merely an extract.

(verse)

לְרַבָּנוֹ רִזְמָא בְּ רַבָּנוֹ סֻעָרָה אֵלֶּה
 וְשָׁאַלְתָּה עָרָךְ וְאָמְרָתָה אֲשֶׁרְתָּנוּ בְּפִירָשֵׁי נָאָן אָבָרְךָ נָוָה עָרָךְ [מָאָ] רְבָאֵרִיךְ חַמִּין לֹא
 לְשָׁאַנְצִי עָרָךְ רְחַסְכֵל כָּל בְּרִיקְתָּה וְאֵי מִשְׁתָּאַנְצִי צְוָרָה לְמַהְוָרָה וְלְבָרָךְ . . . הַ בְּלִבְבִּיה
 5 לְמַבְרָךְ כָּל הַחֲצָר בְּלָה וּבְרָק בֵּית אָחָד מְהֻן וְאֲשֶׁרְתָּאַנְצִי לְמַהָּה . . . . . וְלְגַנְגָרָה עָרָךְ הוּא עַסְפֵי
 בְּבָרִיךְ הַבִּין חַנוֹא רְמִתְחָלָה אָמָר אַתָּנוּ נָאָן זֶבֶב . . . רִיךְ צְרוֹן לְבָרָכוּ עַל
 בָּעֵר חַמִּין וְאָמָר רְמִיבָעָה יְהָעָה בְּמָא רְעִסֵּק בְּבָרִיךְהָה וּמָר . . לֹא בְּרִיקְחוּ יְבָטְמֵיָן
 וְהַוָּה אָמָל בְּזָהָנָה אַחֲרֵינוּ מִ שְׁבָרָךְ לְקָרָא בְּתָהָר וְלְשָׁוֹת אָתָה תְּמוּן הַמְּצֹוֹת בְּגָזֶן
 וְהַוָּה אָמָל בְּזָהָנָה אַחֲרֵינוּ מִ שְׁבָרָךְ לְקָרָא בְּתָהָר וְלְבָרָךְ הַהְוָה יְהָעוּ. כִּי הַמְּבָרָךְ
 בְּעִיר הַצִּיּוֹן וְכָרְמָה לְהָה וְרָבוֹ סְחָתָה הַלְוִיָּה חַיְבָה לְחַזְוָר וְלְבָרָךְ עַלְיהָ
 10 לְשָׁוֹת מְצֹאָה אָוְ לְאַכְלָל לְחַד צְרִיךְ לְקִיוֹן אָח לְבָוּ בְּבָרְכָה וְלְשָׁוֹת הַמְּצֹאָה רְהִיא אָשָׁר בְּרָךְ עַלְיהָ
 סְפִיד בְּרָכָה וּנְם לְאַכְלָל בְּלָה וְשְׁבָרָךְ עַלְיוֹ סְפִיד לְבָרְכָתוֹ בְּטָרָם יִתְבָּרַךְ יְהָוָה
 בְּיַיְשָׁוֹת הַמְּצֹאָה וְהַבְּרָכָה בְּתָבָר סִיחָה הַלְוִיָּה כִּי בְּנֵי
 חַוָּר וְמַבְרָךְ וְהַעֲמִינָה בְּתָבָר סִיחָה הַלְוִיָּה אָבָל אִם שָׁה דָבָר שְׁהָא צְוָרָה סְעוֹתָה גָּנוּ
 מְלָה וְלְפָתָח אָו אַפְלָנוּ גַּבְלָל לְחַתְוָר וְאָו צְרִיךְ הַבְּרוֹךְ לְבָרָךְ לְ . . .
 15 בְּבָרִיךְ סְמָן לְבָרָכה וְאָמָשָׁה שְׁהָא צְוָרָה הַלְוִיָּה קְרוּם אַבְיָנָה צְרִיךְ לְבָרָךְ וְלְפִי . . . רִיךְ
 וְלְבָרָךְ כִּשְׁמָן שְׁהָמְבָרֵךְ הַצִּוְיאָה וְשִׁישָׁה שְׁהָא צְוָרָה הַלְוִיָּה
 צְרִיךְ כָּאָנָה לְמַצְאוֹה אָמָר אָרָר . . . נָאָן זֶבֶב לְבָרָכה לְאַלְשְׁתָאָנִי אָמָם בְּלוֹה בְּרִיקְתָּה
 כִּי הַבְּרוֹךְ צְרוֹן כָּאָנָה לְמַצְאוֹה צְרוֹן לְהִווֹת אִמְתָּה הַמְּצֹאָה עַל . . לְ . . לְ . . לְ . . דָעַתָּה עַלְיהָ . . .
 שִׁיחָל עָרָךְ שָׂה שִׁיחָל וְמַצְאוֹה מְלָא הַמְּוֹבָחָר רְלָא לְשֶׁתְּחָעָה לְ . . . אָאָן :

XXXI.

Fragment T-S. 13 G 2, paper, two leaves, the top broken away, now size 21×21 cm., square hand, representing the remainder of a codex of *Responsa of the Geonim*. The following lines occur on the recto of leaf 2, whilst their contents closely recall those of Responsum 386 in the *Teshuboth ha-Geonim*, ed. Harkavy. The R. Nathan mentioned here is probably identical with Nathan b. Juda, the grand uncle (Aluf) of the Gaon R. Sherira¹.

• • • • •
 וְקַלְךָ בְּנֵינוֹ סָעֲדִיה נָאָן זֶל וְחַדָּה אַלְדָּרָאָהָם אַלְדָּי הַיּוֹ דְּטִיעָעִי תּוֹמְאָנִיה
 אַלְדָּי וּן כָּל חַמְנָה דְּרָהָם בְּהַדָּה אַלְדָּרָאָהָם אַלְעֲרָבִיהּ . וְקַלְךָ רְבָּנָן אַב
 הַיְשִׁיבָה וְצֶל קָוְלָהָם זֶל בְּתוּלָה כְּתוּבָתָה מָאתִים וְאַלְמָנָה מָנָה דָּלָךְ כָּאָחָזָן
 5 אַלְעָרָב אַלְמָשָׁחָרָה פִּי אַלְגָּלוֹת לְאַנְחָא הַיּוֹכָנָה אַזְחָאָן אַלְקָרְדָּמָא אַלְתּוֹמָא
 אַלְדָּי סָמוֹהָא (?) כְּסָפָה מִדְּרִינָה . • • •

XXXII.

Fragment T-S. 10 G 1, paper, five leaves, size 22×19 cm., cursive, and representing a portion of *Responsa of the Geonim*. The following piece, forming a part of the contents of the third leaf, recto and verso, is marked as No. 61 (סא):—

(recto)

סא	וְשָׂשָׂאָל הָא דְּתָמָן מְשֻׁחָרְבָּבָיְתָהָמְקָרְשָׁבָטְלָהָשְׁמִיר ² שְׁמִיר זֶה פִּירְשָׁו מְרָסָעָדָה זֶל מָאמָם בְּטִיתָה וְאֵם הַיּוֹכָנָה בְּוֹ מעָשָׁה נָס לֹא • • • לֹן וְאֵם שְׁמַצְיוֹ בְּזָמָן הַוָּה וְלִית בְּיָהָמָה נָס הַקָּא חַזְוִין דָּלָא הַאוֹי הַכִּי דְּמָפְרָשָׁו דְּבָנָן עַלְיוֹתָה . וְדָאֵי דְּהָאֵי שְׁמִיר מְמִינָנוֹ שְׁלָמָה 5 הַנִּמְצָא עַכְשָׁו כְּדָאָמָמָרָסָעָדָה מְפָנֵי שְׁבָוֹ נְתַפְתָּחוּ אַבְנָי אַפְוֹד אַלְאָא שְׁכָבָר אַמְלָסָעָדָה נָאָן קָרְיָבָן מָאֵם אַחֲד מִן מָאֵם מְפָעָה שְׁחָצָא . •
----	---

¹ See the letter of R. Sherira, p. 39 (ed. Neubauer).

² *Sota*, 48 a.

זהה שמצוין עכשו צריכין לשוחק ממנו כלום ולערכו עם המתים ולהשך
על מקום הפיתוח ועקר פיתוחו שמסרטין בברול והאנן מיתחסרת
מה שנפסל טמונה בפיתוח אבל זה השמיר שנשתמש בו משה מראה
๕ לה טמונה מבחוין והן מתבקעות מאיליהן ואין חסרוות בתאהנו זו שמתקבעת

(verso)

בימי החמה ואין חסירה כלום ונבקעה זו שהיא מתבקעת ביום נשטים
ואינה חסירה כלום וזה הוא שבירתו בשורה ומשחת ימי בראשית
נברא ואין כל בריה יכולה לעמוד בפניו ומצניען אותו כסדר המפורש
ולא מעשה נס זהה ביה אלא שכל מה שהיה נמצא מזמן מוקדם כך היה
๕ דרכו וופרש בוגם רגיטן דשלמה¹ לא מטה לנבי והוא שmir אלא
מחם . . שידים דאתיה לא שמראי דלטמיה לנביה ומשחרב בית
המקדש ניטל אותו שמיר ולא נמצא כלום ממנו זה הנמצא אף על פי
. . דומה לו קא קאדי ליה מ' סעדיה שמיר מפני שבו פיתוח אבני
וain בוה טעות

XXXIII.

Fragment T-S. 16. 310, paper, size 35 x 24 cm., one leaf,
coming from a *Responsa of the Geonim*, and giving a
quotation from the commentaries of the Gaon. There are
in the Geniza other pieces like this, and as far as I was
able to read them *superficially*, they come from Rabbi
Samuel ben Chofni.

... ושהאלתם ואמרין הם כתיב לעניין בר מצרא משנחלתא לית בה משום דין רבר מצרא
ובן נמי לענן אשה לוחמי לית בה משום דין רבר מצרא . ומציינו בפיירושי רבנו רב
סעדיה נאון . . . ה צל פיר . . . מכון לפרש ראשנים דלנבי משכנתא פריש היכא
ואיצטראיך . . . . . ואכל' בני מצרא למייר לההוא מלוה שkol זוק
๕ ואים . . . . . ת ארעה במשכונא בירא דחד ואיצטראיך נשארה (?)
... . יה ולמיידרא ליה אנן בני מצרא אנן מאי
... . ריה הם הוי מיבעי למיעבר ביה הייר והטוב

¹ *Gittim*, 68 b.

XXXIV.

Fragment T-S. 10 G 2, paper, eight leaves, size 21 x 17 cm., square writing with a turn to cursive, forming originally a part of codex of *Responsa of the Geonim*. The following lines reproduce a portion of leaf 4 verso, and represent a responsum by R. Hai Gaon to the people of Segel messa, in Africa, in which the name of R. Saadyah occurs. Some of its contents were already known from a quotation given by R. Isaac Abbamare in his *Ittur*¹.

ס   שאלה בני סגלאמזה מלפני אדוננו האי נאון זל על החנבים
 המהים אם מותרין זה או לא וואת נוסח השאלה והתשובה ורשאלתו הא
 רתנן החנבים מן הסלסלת אסוריין מן ההפתק מותרין² מכלל החנבים ד'
 דמיתי שרנו עוד מדרתנן ר' יהורה אומ' אף המוציא חנב חי טמא ומשןין
 עד דמקומין דיל' מאית ואכיל ליה³ מכלל דחנב טהור או מאית שרי
 וקשי לנו מאית אשכחון לרבענו מר רב סעדיה זצל דאמ' חנבים שמתו מ'
 אסוריין ורנים שמתו מותרין ולא ירעין Mai טעם חול או מנהנא ו'
 וחומרא הוא דאתמר ונאן לא שמען למן דאכיל להו ובמדת איסור
 נהנו קדרטונו בהם יליף לנו מר ויינרד עניין אנחנו לא שמען לנו⁴ .. חנבים
 שמתו אסוריין אילא חנבים שמתו מותרין זה ולא שמען לנו דמר רב
 סעדיה נאון נע אסר חנבים מהים אילא ודאי כרניט דטו בין לעין
 אכילתון ובין לעין דמן וממנהא דעלמא דמיתו שלפי דחנבים וחדו להו
 . . . אעפ' ובן מתים ומאן דארמי מתים אסוריין אטו .. לשחיטה
 . . . אניקה בידי ישראל זו היא השאלה ותשובה ואנא דק ..
 . . . מסיעא לאדוננו נאון זל והכי תניא ביחספתא⁵ ..
 . . . מא אוכל אדם דנים וחנבים בין חיים בין מתים⁶ ..

¹ See Mueller in his collection appended to the *S*, by R. Saadyah, p. 149, No. 19.

² *Aboda Zara*, 39 b.

³ *Shabbath*, 90 b.

⁴ These dots are in the MS.

⁵ See *Terumoth*, chap. 9. Cf. Commentaries to § 13.

XXXV.

Fragment T-S. 8 J 1, size 19×14.2 cm. (writing 14.5×11.3), consists of two quires, each numbering two leaves. It is written in a square Rabbinic hand, probably not later than the twelfth century. Their contents represent a panegyric of a head of the Academy of¹ מחסיה, which fact suggested my giving them a place in this article, dedicated to the greatest master of this school. The style is strictly *paitanic*, both in its grammatical formations² and its allusive diction³. It is also provided, as most *Piyutim* are, with rhyme and acrostic. The latter, defective at the beginning, gives in the first piece, סגלה⁴, ווע הנולָה יְחִי לְעֵד ; in the second, אַבְרָהָם רַבְנָנוּ נֹר סְגָלָה וְעַזְנָלָה (leaf 1, v.), אֶם שְׂמַשׁ ; the third, beginning אַרְוָן הָו (leaf 2, v.), אַבְרָהָם ; in the fourth, defective at the beginning, and commencing סְגָלָה וְעַזְנָלָה יְחִי מַצָּאת (leaf 3, r.), כִּי מַצָּאת ; in the fifth, beginning אֲרִוָּת (leaf 3, v.), אַבְרָהָם ; whilst the sixth, commencing with אַלְיוֹן, also defective at the beginning, (leaf 4, r.), נַשְׁבָּח סְגָלָה וְעַזְנָלָה יְחִיה יְכָה נַצָּח . The Nun before שְׁבָח formed probably the concluding letter of the word נַצָּח or אַנְצָח . As to the subject of this panegyric, only one thing is certain that it was, as already mentioned, composed in honour of the head of the Academy of (or Sura?) מחסיה

¹ This vocalization confirms the opinion of Lebrecht (quoted by Berliner in his *Beiträge zur Geographie*, p. 46, n. 2) that the correct pronunciation is Machseya, not Machasya.

² See the reference to Zunz, *Syn. Poesie*, in the notes to the text, to which many other words may be added, as נִצְפָּפָו, גּוֹדָה, חַמּוֹרָה, צְמֻחָה, קְמַשָּׁן, טְוַסָּה, &c. &c.

³ See e. g. leaf 2 verso, ll. 15-21; leaf 3 verso, l. 7 (יה for Israel), &c.

⁴ In connexion with this eulogy it will not be uninteresting to reproduce here contents to two fragments stored in the Colophon Box of the T-S. Collection; the one reading הַרְהָא אֶל מַצָּחָף לְסָגָלָה הַשְׁכָּה יְכָה וְיְחִי אַנְצָחָה, whilst the other reading שְׁלָמָה בֶּן אַבְרָהָם וְשָׁוֹטֵס סְנוּוֹת הַשְׁכָּה חַנְצָה שְׁלָמָה. See also Benjamin's *Itinerary* (ed. Asher), I, 48, the title thereof.

"the broken down," which he will make terrible and mighty again¹, and which he will re-establish as the school of the religion² where certain portions of the Jewish civil law will be studied³. The further details, as far as they can be gathered from this turgid style, and the many unintelligible lines, are that the lately installed head was the father of three sons, Baruch, Jannai, and Solomon⁴, and of two married daughters⁵. He had also brothers and sister's sons⁶, who apparently were considered members of his own family. His wife, we further learn, was still alive, but rather advanced in years⁷, whilst he also enjoyed the services of Abraham the priest⁸, the writer of this panegyric, who acted, as it seems, as his secretary, relieving his master in the performance of his heavy duties⁹, who besides his teaching activity¹⁰ was also engaged in works of charity and lovingkindness¹¹. Another servant of his was the priest Amram¹². It is further

¹ Leaf 1 recto, l. 8.

² Ibid., l. 9. שׁנה חותם.

³ Ibid., ll. 10-12. Cf. *Taanith*, 24 a and b, that in the days of Rab. Juda הַנּוֹי בְּזִקְקָן הַהֲרָה, which circumstance may have repeated itself in the time of our writer.

⁴ Leaf 1 recto, l. 2, and leaf 2 recto, l. 23.

⁵ Leaf 1 recto, l. 23, גֶּפְנִים וְאֶשְׁתֵּי הַכְּנֻרוֹת, also called נְפָנִים (leaf 1 verso, l. 3), and probably the wives of the *חַנִּינִים* mentioned in the same line.

⁶ Leaf 1 verso, l. 3, and leaf 2 recto, l. 24, leaf 1 verso, l. 4, and leaf 2 recto, l. 25, suggest that one of these sisters was married to a man named Eli, the priest, whose son was a special favourite of our Rabbi.

⁷ Leaf 1 verso, l. 18, and recto, l. 19.

⁸ Leaf 1 verso, l. 6, אַבְרָהָם הַכֹּהֵן, and it is his name which turns up so often in the acrostic.

⁹ Leaf 1 verso, ll. 7 and 8.

¹⁰ Leaf 1 recto, l. 9.

¹¹ Leaf 2 verso, ll. 25-29; leaf 4 recto, ll. 10-26.

¹² Leaf 1 verso, l. 11, but the meaning of the text is rather obscure. It is not impossible that this Amram is introduced as the father of our Abraham. Perhaps I may here call attention to the following passage copied from a leaf representing the remainder of an eminent responsa: וְהִנֵּה רַבִּינוּ חַנְנָא הַרְבָּוֹל וְרַבִּינוּ נְסִים נְשָׁרִין וְחַמְנָא מִצְשִׁים (?) בְּכָל יָמִים גַּעַשְׁתָּם בְּגַדְנִים וְאַנְסָרִים מַעֲשָׂר . וְהִנֵּה רַבִּינוּ דָּאִי גָּאַן וְכֵר אַוְגִּינוּ לְבָרְכָה וּמְעָשָׂם שְׁנָשָׂוּ לְנָסָם

clear that the jurisdiction of our Rabbi not only included the whole of Babylon, but also extended to the schools in the Christian countries; for he was "the strength of the dispersion in Babel and in Edom," "and his fame went through all the provinces¹." All this wide influence, generosity, and learning did not, however, protect our Rabbi against the ill-will of his enemies, among which the people of **מליה** were especially distinguished², but who were quite subdued by his authority and the force of his pen³. This last feature would especially apply to the Gaon R. Saadyah, who was particularly famous for his controversial skill, and who had especial merits in the restoration of the school of Sura⁴. Indeed, he was called to this chair with the especial purpose of bringing back to this seat of learning its ancient glory. The reference to Joseph may also include perhaps an allusion to the father of the Gaon, who bore this name⁵. But there is this objection, that no reference is made in this panegyric to R. Dosa, the only son of the Gaon, known to history. Another restorer of Sura was the Gaon R. Samuel ben Chophni, the last head of this great school⁶, but there we are confronted with the similar difficulty that no mention is made of R. Hai Gaon, the son-in-law of the former.

ולפי הראשים ולא עירער אום מעולם ברבר זה ואין בו נר' להחרה כל כן אלא כד' להדר ההוראה ומלאני אללינו צאלה הסוקה וצין ..... ארוהם הקן גורבי עמרם וגוזע עון. The impression conveyed by these lines is that the writer was a contemporary of R. Hananel and R. Nissim, and may thus have been the secretary of R. Samuel b. Hophni. That again the secretary of the Gaon was as a rule a man of learning and enjoying an eminent position is clear from R. Sherira's letter (ed. Neubauer) in which he mentions with pride the fact סדרו היה אביו. What speaks against the suggested identification is the omission of the title כהן in the cited passage.

¹ Leaf 3 verso, ll. 15, 16, and 22; leaf 4 recto, l. 25.

² Leaf 1 verso, l. 10.

³ Leaf 3 verso, l. 13 seq., and recto, ll. 11-16.

⁴ See Graetz, vol. V, p. 276.

⁵ Leaf 2 recto, l. 15.

⁶ See Graetz, vol. VI, pp. 1 and 7; Harkavy, *Studien und Mittheilungen*, III, p. 1, text and notes.

(Leaf i recto)

הנה יישרָאֵל בְּבַיתוֹ נָאנוּדִים וּרְצִפִּי יָנָאֵי בְּפִי נָחָם חֲמֹרוֹדִים.¹

מָה נָעִים בְּעַמִּידָה:

סֻות² הַשְׁיוּתָה רַבְנָנוּ עַטְף לְהַשְׁיוּת הָאֲנָשִׁים וְהַנְּשִׁים וְהַטְּף.
ולֶב יְתוּם מְאַחַ שְׂטָף וּנְמַלְמָדָה:
גְּדָלָת יִקְרָו אֱלֹהִינוּ הַפִּיק לְדוֹר הַוָּה וְעַל יְדוּ הַסְּפִיק.
לְאַמְצָע כָּל בְּשָׁלָל לְהַסִּיר כָּל פִּיק לְעַשְׂוֹת שְׁלוֹם לְקָהָל וְעַדָּה:
לְחַתְּבָרָה לְמַחְסִיחָה הַפְּרוֹצָה לְשֻׁוְמָה בְּכֶדֶם נָורָאֵה וּעְרוֹצָה:
לְעוֹז שְׁוֹנָה הַעַשְׂק וְהַמְּרוֹצָה³ לְהַכִּין יִשְׁבַּת הַדָּת זְלִיקָה:
הַמִּשְׁפְּט כְּחַקּוּ בִּימֵן לְהַזְכָּר בְּתוּבָה וְנִתְבָּע בְּקָוָה וּמוֹכָר.
בְּשֻׁומָד חַנְם וְשֹׁאָל בְּנָשָׂא שָׁכָר וְשָׁכָר.

בְּפִשְׁיעָה וּבְשִׁכְבוּתָה בְּנִינִיבָה וְאַבְדָּה:

וַיְאִלְהָיָנוּ יְדָע בַּיְצָוֹנוּ לִיְשָׁרְנִיבִי פְּלִיטָת צָאנוּ עַל כֵּן
בְּרַחְבִּים נְדוּלִים הַקְּצִינוּ⁴ וַיְכַן מִשְׁלָתוֹ אֹוֹתָה לְסִעְרָה:
עַד עַד הִיא לְךָ רַבְנָנוּ צְמוֹתָה אַוְתָּךְ רְעוֹתָה וְאַתָּ בְּנֵיךְ עַמוֹּתָה:
מִלְּפָנֵי מִפְתָּח בְּנֵי תִּמְוֹתָה לְחַתְּהָה לְךָ וּלְדוֹרוֹתְיךָ תִּמְוֹתָה:
זָכוֹת אַבְוֹתְיךָ לְפָנֵיךְ תָּעֶמֶד וּנְמַזְכֵּר עִמָּה תַּלְמָדָר וּכְחֹלָל
הַיָּם אֲשֶׁר לֹא יִמְדָר יְהִי וּדְרַעַךְ בְּטוֹבָה צְמוֹתָה:
הַוָּר בְּנֵיךְ עַד לְמַעְלָה יִנְדָל שָׁרֶשֶׁם בְּלִי יִבְשׁ וַיְנוֹקְם לֹא תַּחֲדַל
יִקְרָם לֹא יִקְלָב כְּבוֹדָם לֹא יִדְלָל וַיְבִילְתָם אֶל תַּהֲיִ פרָודָה:⁵
בְּנִירְדִּים יִהְיוּ וְאַתָּה רַבָּם שְׁדֵי מִשְׁנָבָךְ וּנְמַה הוּא מִשְׁנָבָטָה הָוָא
יִהְיֵי עַל נְכָר וְאַתָּה עַל נְגָם תְּחֹרֵם נְכָחָה וּוַיְשַׁרְתָּ חִירָה:
חַתִּי הַכְּשָׂרוֹת כְּשָׂוְשָׂה תִּפְרָחָנָה וּכְכָובִי דּוֹק לְעַד תּוֹרָהָנָה⁶
וְצְדָקָתִיךְ אֲבִיכָהּ מְהֻן תִּזְרָחָנָה⁷ לְהַנְן בְּעַדְמָשְׂטָף וּמוֹקָרָה:
לְמַעַן תִּשְׁמַח בְּאַלְהָה הַחֲמָתָה וּנְמַפְנֵן פּוֹרִיהָ בְּנִיל בְּחַמְשָׁת
כִּי פּוֹרָחָת הַיָּא וְלֹא צְוָמָקָת וּנְכָמָשָׁת וּכִי בְּזַוְלָה⁸ עַמְסָה נְשָׂאָה
וַיְלָהָה:

¹ See Isa. vi. 6 and 7, but the allusion is not quite clear to me.

² See Gen. xl ix. 11.

³ Jer. xxii. 17.

⁴ Denom. from קְצִין.

⁵ Read תּוֹרָהָנָה.

⁶ See Song of Songs, i. 3. Perhaps they had some Midrash on this verse suggesting the names, &c.

⁷ See Gen. xviii. 12.

(Leaf 1 verso)

הילת¹ אחיך תנה כברך . וברכת אלהיינו אליו תורך . כמיים
 חיים ורוק במוֹרָק . ושפעת טובות תהיה לו זבורה :
 יתנו שמי רום טובותיהם . לבני האחות והחתנים והנפנדים
 פריהן² ונם לדיידנו בן עלי הבהן³ . ولכל המשפחה היהודית :
 5 חִמְרַת רַבּוֹ בְּהַגִּין תּוֹתֵחַ . אֲשֶׁרִי אָנָשִׂיךְ וּבְאֵי בְּבָרִיתְךָ .
 אֲשֶׁרִי אַבְרָהָם הַכֹּהן מִשְׁרָתְךָ . אֲשֶׁר נָרוֹ מָאוֹרָךְ לְפָרָה :⁴
 יִקְרָה נְפָשׁוֹ עַלְךָ כִּי יַדְעָתָהוּ . פָּקִיד נָאָמֵן כַּאֲשֶׁר הַפְּקָרְתָּהוּ .
 עֹשֶׂה מְלֻכָּו אֶת אֲשֶׁר אַהֲבָתָהוּ . מִשְׁיב נְפָשָׁךְ בְּמַלְאָכָת הַעֲבוֹדָה :
 לְכָן אַלְהִינוּ יִתְמַכְּהוּ בְּמַטְּפָה יִזְקֵר מְכַתְּבֵי בָּרֵב עַז עַטְפָּךְ יְתֵן
 10 לוּ פָה בְּמַשְׁלֵךְ וּשְׁלֵטָךְ . בְּהַכְּנִיעַ שׁוֹטָנִיךְ וְאַנְשֵׁיכְ מְלִירָה :⁵
 עַטְרָת פָּאָרָךְ יְרוּמָמָנָה רַם . לְסָכוֹךְ בְּצָלְךָ הַכֹּהֵן עַמְרָם . הַמִּשְׁרָתָה
 בְּצָרָק בְּעַזְקָךְ יוֹקָרָם . וּכְלָ קְהַלְתָּךְ אֶל תְּהֵי נְדוּרָה :
 דְּלִיְתָהָךְ רַבּוֹ לְעוֹלָם תְּרִילִינָה . שָׁוּקִים תְּמִלְאָנָה . וּתְמִיד לְאָ
 חֲכִלָּנָה . וּמִמְלְכָתָה תְּרִדְנָה וְאַחֲרֹתָה תְּעִלָּנָה .
 15 וְאַתָּה בִּנְיִיחָם עַוְלָה בְּלִי יְרִידָה :⁶
 יִשְׁים קְדוּשָׁנוּ זְכָרְךָ קִיְם . וַיְמִינֵךְ בְּנָהָרוֹת וַיְרֵךְ בַּיִם . וּלְפָנֵי
 מְלָכִים יִתְנַךְ מַאוֹיִם . וּבְעַצְתָּךְ נְפָשָׁם תְּתַעוֹדרָה :
 עַמּוֹדָי עַז לְכָסָאָךְ וְהַאֲפָרִיָּן . וּחֲפֵשׁ יְשׁוֹועָה בְּמַעְלֵךְ וְהַשְּׁרִיּוֹן .
 וְלָאָשָׁת בְּרִיתְךָ יְהִי עֹזְרֵה הַיְרִיזָן . בְּזָרָע זְכָרְךָ בְּרִינָה וְתוֹרָה :
 20 דְּרוֹת צָאָצָאָךְ יִעְמְדוּ בְּתָרְצָן . כִּימֵי הַשְׁמִים עַל הָאָרֶץ .
 וְהִי בֵּיתְךָ כְּבֵית פְּרִזָּן . אֲשֶׁר יַלְהָה תִּמְרָר לְיְהוָה :
 מִשְׁופְּרָת זְיָלוֹנוֹת

- אֵם שָׁמֵשׁ וַיַּרְחֵךְ בָּאוּרָם נְבָהָוּ . אָמַנָּם שְׁנֵיהֶם לְאָוֹרָנוּ נְכָסְפּוּ .
- בָּעַר הַחֲלוֹנוֹת אַלְנוֹן הַשְׁנִיחָוּ . וּמַאֲחָרֵי וַיְלַגְנֹנוֹת⁷ אַלְנוֹן נְשָׁקָפוּ :
- 25 רָצָו וַדּוֹ מָאוֹרָךְ בְּנָנוֹ . קִמְצֹו מְהֹדוֹו וְאוֹרָהָךְ זְקָפּוּ .
- הָן מְעַלְתָּיו עַל נְבּוֹנִים גְּבָרוֹן . וַיּוֹדַת חַכְמָתוֹ מִירּוֹתָם עַדְפּוּ :
- מִידָּת שְׁכָלוֹ אַרְכָּה וּרְחָבָה . וְגַם הַמְהַלְלִים אֲשֶׁר בּוּ נְאָסְפּוּ

¹ See Zunz, *Die synagogale Poesie*, p. 391, sub 'הַל'.

² See Ps. cxxviii. 3. Cf. recto, l. 25.

³ See below, leaf 2 recto, ll. 24, 25.

⁴ Perhaps part. pass. from a denom. verb from 'לְפִיר'.

⁵ Name of a place (?) .

⁶ Seems to be modelled after *Lev. Rabba*, XXIX, 2.

⁷ Corrected by the Gloss in l. 22.

(Leaf 2 recto)

רוות כל נפש מולני נמצאה   ששבעת כל רוח מנטעו אשר נתפו:
 בקשת צדקו צדיקים לא פשכו .   ובתכלף חסדו חסידים לא תלפו
 נרבת רוחו נדיבים לмерה   لكن שחחו לו וקומות כפפו:
 ומטרות חסדו על כל . . . .   תמיד עליינו זילו וירעפו .
 5 נעימות ישיבו ו . . . .   חי ויישבו נפשות סונפו:
 ורעד . . . יולדו נשטם . . . .   ויצמיהו אדרמות נשדפו:
 רקומות ילבשו יקרות י . . . .   ייטיבו וירנינו לבבות זולעפו:
 סמדר יפריו ומכאוב ימריו יairo ויוהירו גאותנו געפפו:
 גדיילו משערתו ביראה שורשו² .   וללאות נרלווע בעונה נפרפו³ :
 10 לא איש כמהו ולא יש דומהו .   אשר כל אלה נכללו לו ונרעפו .
 הקשיבו נא חכמים והשכilio .   הביטו אותן לאותות תפפו:
 ושרי קדשים באדם הַמְּסֻכָּנוּ .   ובני אליהם לאנוש שותפו .
 עירין חונה בסונה⁴ ישבו .   וצניף מלוכה בראשם צנפו:
 ורעד חסידים פניו קרנו .   וכבוד והוד לבשו ועתפו .
 15 הלא חסד יוסף עצמי נמאו   וצדקו יישרו בנשתחו נולפו:
 נורדי טנובתו לפניו הלכו .   קשתחם דרכו וחרבם שלפו:
 עורי ערי כבשו וילכו .   ושרי צרי טרפה וירשפו⁶ :
 לבן שרדים חירה יחזרו .   אשורי אבות כוה הענפו .
 הורדים עמסו אותו ולדו .   ומעיים נשאוו ועליו חפפו:
 20 יפו דוריו נם טבו ינעמו   לבוי ורוחי אליהם נתעטפו .
 חיים ברוחו לעד יעצקו   בראה עגנות לשאתו⁷ החצפו⁸ :
 יחיו ילדיו וענינו יבינו   אשורי שלשתם לתפללה נצפפו⁹ .
 עיניך רבנו יראום זקרו⁹ .   וציריך יחו ובוחה יווקפו:

¹ See Zunz, *ibid.*, pp. 382, 404.² See Zunz, *ibid.*, p. 416.³ See Lévy, *Dict. sub* סורה.⁴ See 1 Chron. xxiv. 5.⁵ Perhaps allusion to Dan. iv. 10 and Job xxii. 4, thus meaning the angels in heaven, whilst סונה refers to Israel. See Midrash to Song of Songs, vii. 3.⁶ See *Agadath Shir Hashirim*, l. 266, and notes to it on p. 54, about the virtues of the bones of Joseph.⁷ See Gen. xlvi. 27.⁸ See *Aboth*, v. 5, צוטרים צופרים.⁹ Perhaps wishing him קורת רוח.

רנלי אחיך בכבוד יוצבו¹.
 ובני האחים אֲיָלוֹת יותעפו².
 וורי בן עלי בידיך יתקפו:
 לערך כאביו הורמו והונפו.
 ופותח שעריך לבתי יונפו:
 דלתיך עוד רבנו לא יקנרו.

(Leaf 2 verso)

אליהם שרים ימחו ונכנפו³. ורבי מלכים בביטך יסתופפו.
 וקווי יי' בר כח יחלפו. ירצו ולא יונעו ילכו ולא ייעפו:
 אחרית משורשת בעטרת
 ארזו מארזים נתעלה . . . . . בלבנון הנעלם. ומעיר נבנתה
 על תלה ומ . . . . . הנפלא:
 בשיקחותיו מי זרדים . . . . . להריה מכרכמי⁴ ונדרים
 ולהמתיק פירוטיו הנמנדים. ועלהו רפאות כל מחללה:
 רתקו שרשיו באדני ארץ. שברו ענפיו ענפיו נשמי הארץ
 עד אין שיעור ואין גדרש   לכל עובר ושב להאכילה⁵.
 10   וחנשג שני שרינים בתרץ   כאלאן ובאללה⁶:
 הקבע בעיר הקודש: להנרייש פרוטויו חדש בחדרש ערד
 אין שיעור ואין גדרש   לכל עובר ושב להאכילה:
 מי יתנה שבך זה הארץ. ופירוטיו חרווים חרוו. וכל ארזו
 לנרו יירו. כי חפנו נורא עלילה:
 15   רבות בנות חיל עשו. בראשתו עלסו וועלו וששו
 ובצל דלויותיו הסתוככו וחסכו. וסכך בעדר בסכה טוללה:
 בטרם נוצר אדם בגין ערד. ובטרם הפקר הנשים⁶ בגין.
 יסוד לארץ היה עיקר ואבן. בערכתו דוק וחדר למסבלה:
 נחשב עלה במחשבה. لكن קדם צור אלףים רחבה.

¹ See Zunz, *ibid.*, p. 420, c. חצץ.² See Zunz, *ibid.*, p. 418.³ Perhaps this word is meant as a plur. of *נכם*, see *Song of Songs*, iv. 14.⁴ So in the MS. as a sign that it has to be cancelled. See l. 12.⁵ See Isa. vi. 13. The meaning of the next lines is not clear to me.⁶ See Zunz, p. 384. Both this and the next line recall certain expressions in the *Seder Abodah* of Ben Abithur.

לנחילה לו ולנסנוו¹. ולחולת אהבה על יד דלה²:
 וממחשבה צין לדור. זהה כי דל מכל דור. לעדר עמו
 ופרצחים לנדור כי ראה כי יד אולה³:
 הלא נדבר א כְּרַגְּנַטְּחָמִם⁴. קגא רבנו וקבל⁵ חםם.
 ואם לא סדרו⁶ בלם ורדם. חיינו לארץ במו בתחליה:
 ואב הוא לכל יתום. ויסדו מאלמנה בכל יתום. ורחבת
 ידיו בעלי לסתות יmino ונום השמאלה:
 בירתו מוכסה לשבח קנוו. עניים מרודים יביא קנו
 מאכיל רעבים מהונו. די מחסורים לחם ושמלה:
 . . . . .

(Leaf 3 recto)

ב' מצאת תקר למעייבה. הון תחולתך לא נזובה. לא איש
 אל יוכבה בברית ובשבועה:
 נילוי מאר כי יש אחרית. וזרק תקווה לא הכרית. כי הקים
 רבד לשארית. וכורת אתו הברית. להנחיל אותו ולהזוהה
 ממשלה עוז בעלי גראעה⁷:
 5 לעולם כי ישקל. נמצא נכבד ולא נקל: ולא יכון לפני מקלקל
 לא יניע לו מקל. כי סקל יסקל באבני אל נביש לבלועה:
 הנה החוקר הנה המבקר. הנה הקלי אשר אל יקר. הנה
 החיבל שלא יעקר. הנה המעיין אשר חסר יעקר⁸:
 הנה האיש אשר מהללו לא ישקר כי תחלתו יודעה:
 10 וית חנו כי אדנו. ויתע לו אהל אפדנו. ויטל שלлом באךנו
 ויטיף עלייך בעדרינו. לשלוフ חרבנו מנרכנו. לאבד עשי רשותה:
 עטו חזיק ואמצץ הקסטה. הלבישו עוז בשערין קשחת
 ייך צרי מכה קוסטה⁹. בהכרית מיאורם דנה וקשחת

מהללו

¹ Androhot Zadiqim (See Zunz, ibid., p. 379; פור'א, chapters of R. Eliezer, III, and so on, &c.); and Gen. Rabba, I, 4.

² See Exod. iv. 19.

³ See Deut. xxxii. 38.

⁴ This word may also be read קרצנו חםם in Ezek. xxvi. 9.

⁵ Perhaps in the sense of קנו in Ezek. xxvi. 9.

⁶ The MS. is rather faded in this place, and the word can also be read קבלו. The sense of this and the preceding line is obscure to me.

⁷ See Jer. vi. 6.

⁸ See Jer. xvii. 9. Cf. Aruch Completum, VIII, 149.

ותעניתה לו לוחלה ופוקסת¹. יפתח רכנו ושונאך תהה:
 ולותה בנהרכותיך התחובות. זמותה אלפים ותעש רבבות
 ורעתה אהבתך בכל הלבבות נם באה בקהלת בבזות². זרעה:
 נופת בדרכותיך העירבות. נשפ שבעתך הנה שביעיה תהי לנו... ביעה:
 הנה ומירות פי אהביך. הנה אלים את אייכיך. בפרי בטנו
 ישמח לבך. כמו לך שלמה שכך. תורה יי' במושביך.
 גועיך יציל מסון. נבייך מלא ששון. נפניך יסקל מקמשון³.
 נילה לכל יצוה ועלסון⁴. גבור ישיתך נם חסן: כל גבור לפניך יכראה:
 ואל תירא ואל תחרוץ. מצר ברוצו מרוץ. כי צור בניינו יפרוץ
 ומשפטו עלייך יחרוץ. אתה תשער ותפרוץ⁵
 וממשליך אל תהי קרוועה:
 לא יחשיך אל שימוש והאור. לא ימאיר נכסיך קאואר. יברך
 מברכיך ואורדריך יאורה. ישראיכו צפראדע ביאור.
 ופק ישנן לבאר באור. עדות יי' בכל שעה:
 האלהים אשר כל יוכל. ישם עיניו על ההיכל. יפיר עצת צר אשר
 קרצו אָבל.

30

(Leaf 3 verso)

ואשר בו להחריבו רֶבל. כי נמצא בו מאכל.
 עין מייזו לכל נבוועה:
 בגין להיכלנו היכל עפול. לשית לו עז בתוך עז כפול. ירים
 בחיו היכל השפול. יקים ביוםיו סבו הנפול.
 5 יאיך לדוד הר האפל יחויש שטונה יביא שבעה:⁶
 חשקי נפשו עליהם ירחהפה. מהcmd עינו יתן לו תרופה.
 אחוי הנכבד בצלו יחוופה. ובחייהם יגאל יפה.
 ושיב מנפי תנופה לכפר כל אשמה אותה לפרטעה:
 יראה לבניו בני שלשים. ורביעים בחורה חמושים: יוכחו
 10 לראות במרקשיים. דוד קדרש בן קדרשים. ולפניו ראשי.

¹ See *Moed Katon*, 9 b.² See Zech. ii. 12.³ See R. Saadya's poem on the number of the letters of the Bible.⁴ See Zunz, *ibid.*, p. 400 (עלען).⁵ Perhaps allusion to, though it may be a mere corruption of חעשרה.⁶ See *Sukka*, 52 b.

השלישים וישב באמת ועמד ורעה

אחרת

אריות נסו כי אריה העיר לשמר פליית כרם זה הנבער

ברוח אליהינו פויופער לאכל הצר ולטרף הארץ.

5. יצמיה כי ישאג ימיה כי יגער אימתו בשגען

ויראתו עד ערד¹ ושמי הולך בכל המדינות:

בחרידיו מלכים ממונריםם בקחתו בכלו כפירים ונוריהם.

מתוך מעונותם ומגורייהם באחו נשרים ובשפטם פניריהם.

כמה יעשו יתר עוף בדגריהם צפירותם סופיהם וענוריהם

הלא כל חומר מדולות יגן לתקנות:

20

רבנו אָרִינו טורף האריות אף כי נמרם ושאר חייות.

בושי בת אדום פותחת הקריות איבת משה ודוד ומריות.

רדי מפרקבת ומטיסי איריות תראה חירפתך ותלנה העניות

כיב רבו הנקמות נתנות:

2 הוא הארי בעו תקפותו השמש היוצא בהוד שקיותו.

מקצה רום מוצאו ועד קצשו תקופתו האיש הנבור

היפה בזקופתו ללחום בצר להסיר תוקקתו הנדריך

האמת אשר סלו וקפקטו תמיד מלאים לא יהדרון מנוט:

מעין גmeshך ומדור נפתח נבע צדק ובחסד נרחה כתם טוב

• • • • • •

(Leaf 4 recto)

אללו לא ישוו כי מעט מיקוז קמצו ולו:

נאתה ללשונו תמיתת תם כל תפילה כל מחנה כל שיר ומכתם.

כמזהם פי בהנוגם פתוח ולא נסתם כי הם על לבו רשומים סותם:

ובהקשיבו פתרון פותר הציק מעמיד והשקר סותר כי טוב

5 מפתיע בוחן וחותר כאשר האור מן החחש יתר:

שלום אהוב זרע ושופת שונא לכעם ולתלפת אמרתו לכל מה

מתוקה מנחת הוא בדור הזה פלא וכומפה:

בתורת יי' תאותו וחפזו אלה דלנו ועל למדה קפזו לכן:

כפתיש הנה מפכו² על צר כמו שלע לפוצצו:

10 חש להקים כמשל וזונה ורלי עמו לא נוטש חזונה מעלות

¹ See Num. xxii. 15.

² See Jer. xxxiii. 29.

השחר ועד כוכב דונח . עימד בזרכם עצמה פענה .
 סחרתו מצוה לעשודה בכוסף¹ . لكن פריה צבור לו באוסף
 והקרן לעתיד חסיף ולא תיסף . כי טוב סחרה מסחר כסף :
 נ ביתה לכל ירא מקלט . נרו מנגורו יבטח כי נמלט . הוא מעוז
² 5 ומנוס משגב ומפלט . רבים מחדריו יעם בלט :
 לשבעה חלק ונם לשמונה² . לעני ורש ליתום ולאלמנה .
 מלחים פיי יtan מנה . בחורה עריבה טובה ונם שמנה :
 הוא על כל יחום ויחמל . וחסד וرحمים לכל יגמל . פותח ידו ל³ימן
 ושמאל . ומוסיף בכל יום על חסר אתמול :
²⁰ ויישמו צור למושג . להחשע טאריות נבים כחנן . לדרכם
 מסכן מאשפת רנב . להציל רצון מהורש על נב³ :
 עת שמחתו כי נסה ערום . בחלוקת גנלה מננו ברום . וכי יtan
 לרשות דיו מחרש עד ברים⁴ . עם כל אלה לבבו אל ירום :
 זני ומרו בתורת אל ולא זר . נינה ביתינו ינא ואלעוז . רחמן הוא
²⁵ ולא קשחן ואcord . מחזק לא כהמושיע לא נעור :
 הוא עז הנולא שבבל פָּאדים . ואשר בכל מקום מדרך והודם .
 היושבת נלמורה ותחריש ותרום . להושעה על ידו צח ואדים :
 נברו מעשי ויאמצו בעבות . כי נספחו ונלו אל מעשי אבות .

(Leaf 4 verso)

לכן זכרם בו יעמוד בלי לשבות . ונרם בשם תאיר בלי לכבות :
 ואיך תכבה נرم והיך תצמוק . ומלהקיע⁵ יצהר נים בל יחמק .
 ואיך יבש מקורות מיטמו לנמוκ . והוא ארדוך ורחב ועמוק מוק :
 לא יועם רקיע אשר שמש שכנוו . לא יהרב ים אשר מרגניות ספונוו .
⁵ לא יבוש האב אשר רבנו נינו . לא יסוף זכרו ולא יבש מעינו :
 הבו נא להללו כל משוריין שיר . רב גזער עני ועשיר . שבחו
 ותפארתו להכלי ולהקשיר . ובינתו לבאר ולהפשיר :
 יהיו נא נחכם חוק בטומפות . וברכויות בפיקם תהינה נוטפות .

¹ His wares being sold first : see *Baba Bathra*, 22 a, 2.² See Eccles. xi. 2.³ See Ps. cxxix. 3.⁴ See Ezek. xxvii. 24.⁵ Perhaps allusion to Ps. xii. 9. Cf. Lévy's *Dict.* sub נרום.⁶ Perhaps denom. of גַּן.

הנוו אהבתו ולכשוה במעטפות. לא יסירה נהרות שוטפות;¹ חרדו להן בערו כל זרע אנור. כי הוא לכם ממורים שנור. צפצפו לברכהו כסים וענור.² כי שער אל פתחו ולא סנור:
 ישרי נפשי תחלתו בתרצה³ כי גבה חסדו עליך עד שמי הארץ.
 לא תנייע להשיב מגרן חצי נזר⁴ או בארכע אמות מכל הארץ:
 הוויך הוא אשר אותך עטס. מאומרי לך שחיה והוא למרמס.
 וממבקש על לא עול וחמס. הלא שברעו עם שדי נבמס:
 וראי עני בזקי כאנק. וטובו רוחתי מעודי יונק. ועד עכשו
 אצללו נעמו ויונק. ובו נברתי כגור אריה יונק:⁵
 עין נריבות ועליהם יקום. בנחיב יושר לא נפתל ועוקום
 ביראת יה אליה⁶ רקסום. לנן יראותו כל היקום.
 זהב העולים וכפסו וכל חמודיו. מעתים וקלם כל נחשים עדיו.⁷
 ואיך ישאלחו השואל בחודיו. להיטיב עינו ולהרחב ידיו:
 בשדר וישר ויושר ברב. בן יחי בטוב והילל ובן זכאי ור עקיבא⁸ ורב
 אל מלאת יה באמונה כי קרב. שימושו אבן תורה ולא תערב:
 הה אלה קצות שבחו הנקתי בעט. ואם אהנה כפליו אני בעני ממעת.
 עורני נא אל זי⁹ וסבורי אל תבעט. וברכות שמיך אתו הלוועט:²⁵
 נהלהו במשור נחהו במעגלי צדק. סכל נא מלפנוי חוח וחדר.
 אמץ עיו בחרוש וברק. אף נחלת השפיר עליו בארכ:
 צלח בשרו והדרך רכב. בלכתחו לא יחת ולא יפחד אם ישכב.
 ברב רחמן חפזו אל ישכב. אורו הוריח כנונה וכוכב:
 חממה.¹⁰

30

XXXVI.

Fragment T-S. 13 G 1, parchment, two leaves, size 25 x 17 cm., written in an old square hand, and representing the remainder of a codex of *Responsa of the Geonim*. The matter reproduced here represents leaf 1 recto, and the first twelve

¹ See Song of Songs, viii. 7.

² See Jer. viii. 7.

³ Zunz, ibid., p. 385.

⁴ See Lévy, sub נזר.

⁵ See Deut. xxxiii. 22.

⁶ Who reached the age of 120: see *Siphre*, p. 150 (ed. Friedmann).

⁷ Perhaps corruption of זורי or עז.

lines of the verso. Their contents are partly known from the *Responsa of the Geonim* שערין זיך, No. 17 (attributed to R. Hai Gaon), which has served to historians as the main source for the history of the house of the exiliarch Bostanai¹, but it will be found that our responsum was preserved in a more full and correct state than the former; representing the family of MSS. of the *Teshuboth Haggeonim* to which R. Isaiah de Trani had access when he wrote &c.² The name of the captured woman ייצאו ממנה נאונים ווישבי ישבות &c. The name of the captured woman and her mother, and her three sons³ are also omitted in the editions. The most interesting facts are as already indicated that a governor of שחריאר (l. 14) or שחריאט (l. 23) or שחריארא (XXXVI a, l. 5) here has married the daughter of R. Chaninai⁴, and that the head of the Dispersion Zakkai also derived his pedigree from the mixed marriage⁵.

¹ See Graetz, *Geschichte*, vol. V, pp. 119–124, and note 11 at the end of the book; F. Lazarus in Brüll's *Jahrbücher*, vol. X, p. 27, and p. 84. Anm. 1, and the references given there.

² See Brüll, *ibid.*, II, p. 111, note 1.

³ See Nöldeke, *Geschichte d. Perser u. d. Araber zur Zeit der Sasaniden*, p. 390, note 2, and p. 433, about the name בָּרוּאֵן (l. 11, read ניראן). With regard to the name אַזְדָּרָאָרָא (l. 11, cf. also below, XXXVI a, l. 2 אַזְדָּרָאָרָא), Prof. Nöldeke, whom I have consulted on this point, thinks that we should correct it into אַזְדָּעָנָדָא = Izdūndād = Jizdūndād (see Justi, *Iranisches Namenbuch*, p. 146). He also informs me that the three sons of Chosrau II bore the names of Chosrau, Chosrau, and Chosrau (see Justi, *ibid.*, pp. 121 and 196). The last name should read מְרוֹנָשָׁה. For the reference to Justi I am also indebted to Prof. Nöldeke, and I express herewith my best thanks to him for his kind instruction.

⁴ Below, l. 24; probably identical with the one mentioned in the פ"ג, *ibid.*

⁵ This Zakkai is probably identical with the one mentioned by R. Sherira as occurring in some lists of the Heads of the Dispersion immediately after Bostanai is the same as בָּרָאֵץ (XXXVI, recto, l. 16) or בָּרָאֵר (XXXVI a, recto, l. 7) mentioned in our texts, cf. Lazarus, *ibid.*, pp. 174 II and 176 VII. I must remark that there must be some gap before the word וְאֶחָד (XXXVI, recto, l. 21); nor is the meaning of the words אֲחִי אַמְסָס מְרָגָנָא (l. 23) clear to me. Perhaps we have here a corruption of רְזָבְחָא (XXXVI a, verso, l. 4) — Rōzbēhān (Justi, p. 267).

(recto)

ודישאילתון אשכחן לרב אהרן נאון דאמ' האי מאן דבעל אמתה
 דידיה נפקא לה לחירות ואו אמתה דחברה זאכין לה מה מוארה
 ומשחרר לה ונטיב לה ויהב טעמא למליחה אין אדם עשה בעילתו
 בעילה זנות וקשייא לנו טובא הא מילחא שלא כדרין היא בשלמא
 אם בא על שפחו והולידה איכא למירר דילם הוציאה לחירות
 והטבילה בפני עדים דליך החשתא ולא עשה בעילתו בעילה זנות
 אבל למפק לכתיחלה לחירות בבייתו ליבא מן דינא אילא אם בא
 על שפחו דאחר מניא לי רובין לה ומשחרר לה ועוד מה
 עניין זה אצל אין אדם עשה בעילתו בעילה זנות והוא מילתא לא
 זה הוה לה מעולם עיקר אלא מן בתור בוסתאנאי נשיא דהוא שדר לה
 עמר בן בטאב אוזיאדור דאיתו לדיליה ולבדראן אימה ולאחאתה
 מבית כסרו מלך פרס לו את עמר מלך ישמעאל ומלך הוא חדא
 ושדר ליה חדא לבוסתאנאי ואף על פי כן לא בא עליה עד ריבב
 דמה נבְּ אלפי זואי והויה בביימה ואיליד מינה תלתה בני שהריар
 גונרנשאה ומדראנסאה¹ והוא נהוג בהון מנהג בנימ וכד מית
 אוקמנון חסדיי ובראהiah אחיהון קדרמיהון בקבאיי עברי ונני
 בהון מנתג עברים והוא טענין איזיאדור אוර בת מלכי הויא ולא
 קיבלת עליה דת יהודית ובתר הכנ אמרו קצת רבנן לאעלאנק
 בקהל ולטנהג בהון מנהג כשיים וטעהיהון דכי בוסתאנאי נשיא
 אי לא הוה שחררה לאיזיאדור או אטבלה לשום חרות בפני עדים
 ובבלה דת יהודית לא היה עושה בעילתו בעילה זנות ואף
 איןון אותלו בשליטי ובמלכותא שהו קרוביים למלכותו והוא
 אחיהם מר זבאנא ובתר הכנ שקל בר בריה דשריראמא בת
 רב חנינאי ואיפשיטא מילחא לאכשורהנן ואף זכאי בר מר רב
 אהונאי בר שהריארה קם בראשי גלותיה והני מייל לא אקליו²
 בה רבנן אלא לעניין בני נשיא ואף ביד דמלכותא עיקארה ואמרנו
 ב . כמה דורות דילם נשחררה כי דחווי ולא אחזקהו לנשיא
 במעבר איסורה וכדר הוה הכא מר רב אלעוז אלוף בר מר רב
 שמואל דמן איליסאנו בעא מן קמי מר רב פלטוי נאון דאוכן

¹ This agrees with the *Maaseh Beth David*, who speaks of (pl.) ננים Cf. Graetz, *ibid.*, p. 414.

(verso)

שבא על שפחו והולירה בן והכנסו לבית הספר והנהיג בו
מנהג בנים וכותב לה אתו הבן בן חורין הוא ודילט דברי סבר שהוא
המשוחחר אבל אמו באמהותה ונאו מחסיה¹ כתוב לה הabi
וערביב בה במילתה שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות
כד לא פריש מידעם וקרוב היה להנץ זרוע דשוריארה והוא
תשובה דרב נתרוני דחויה רב אהרן ופסע הוא לקמיה.
ואנחנו הcy סבירא לנו שם בא על שפחו באמהותה קימא
עד רמתביל לה בפני שלשה לשום חרות ואם ר' חייה נר צריך
שלשה ותנו רבנן לעניין מי שבא ואמר נר אני בארץ צריך
להביא ראייה בחוצה לארץ אין צריך להביא ראייה דברי ר' יהודה
וחכם אומת בז בארץ בין בחוצה לארץ צריך להביא ראייה
ואם ר' חייה בר אבא אם ר' יוחנן הלכה בדברי חכמים.²

XXXVI A.

Another version of the same responsum we have in Fragment T-S.8 G 1, paper, representing the remainder of a different codex of *Responsa of the Geonim*. The importance of the subject makes it desirable to reproduce the whole of it. It is only necessary to premise that the writing is of much later date than the preceding fragment. It begins in the middle of a line, and runs as follows:—

(recto)

שפחה שבא עליה ילדה והוא שמה
אוודואד מן בת כוסר מלכא דפרסאי
דיהבה לי עמר בר כטאב מלך ישמעאל
וזאמרו בניה דמן כשרות דהני עברים דילן
5 נינחו והוא שמיהון שהרי אריאן גונדרנשאה
ומן³ אביהן כשהן קטנים ואישתעברו בהן
חיסראוי ובראורי אחיהון ואוקימנהו בקבאי
לשמשנהו בתורת עבדים והוא אמרין דאו

¹ That is R. Natronai II b. Hilai, who was also known for his correspondence with scholars of Lucena in Spain. See Graetz, ibid., p. 248.

² See *Jebamoth*, 47 a.

³ Read *וְמֵת*.

בעונן לובונאנון מזבנין לה וקמו בהא
 ז. חזקה כמה שנים והוה איכא רבנן דאמרין
 לא אמרין בראש גלוותא שבא על שפחתו
 כשהיא בא מהותיה ועשה בעילתו בעילת
 זנות אלא אמרין האי כבר הוה שחררה
 והני בנים כשרים איןון וחילפן פלונאתא
 ז. אבוחו לון מיili והוא איכא ור ז. ר
 על הנך בנים מן כמה ראשואתא דאמרין
 בחוקת עברים איןון עד דמשחר ז. נ לה ז.
 אהיהון אהידנו אמרין או ש ז. ז. ז. ז.
 הות הוה אמרין אמי ז. די אף ז. ז. ז.

(verso)

לנבה וכיון דשפחתו היא חזקה היא דאין אדם
 עישה בעילתו בעילת זנות וכל שכן נשיא
 וסוף דבר עילו בקהל הנך בנים ונשאו בנים
 נשים כשרות והוה ברהן מן דמלך בני רוזביהן
 ז. בר שהראירא וארכון מיili ושתיקו מנהון
 דראשואתא ומר בר שמואל נאון ז. ל' הוה
 עיקר בהא מילתא לאכשוריאנון וכיון דשתיק
 מנהון עילו בקהל ועד אין זרעהון כשרות
 קימי וקמו מנהון כמה נשיאים ובהכין
 ז. נהינא מילתא ולית בן כדי לאברועי הני דורות
 דאכשוריינון

XXXVII.

Fragment T-S. 13 K 1, paper, one leaf, size 27 x 17 cm., written in a square hand, and representing the remainder of a catalogue of the library of Nathan b. Yeshun, probably of Cairo, in which various works of the Gaon are mentioned. It should be noted that I give this fragment only as a specimen of the fragments deposited in the box marked catalogues, containing mostly lists, in all of which the works

¹ Graetz, ibid., p. 172; cf. also Harkavy's *Responsa of the Geonim*, p. 357.

of R. Saadyah (and R. Samuel b. Chofni) are more or less represented. As they are sure to be edited soon *in toto* there is no need to enter into details here. But I will draw the attention of the student to the catalogue-fragment marked A, having among others the following titles:—
 כתב תרגמתה פתרון הוכש . . . ושבטים שפחר דניאל בן משה—
 זכרו . . . כתב אלעוף אלחאני מן כתאב אל נשף ממנו אלף אברחים
 בן מומר אלצירפי תלמיד ראמ אלמתיביה אלףומי—כתב אbatchrahah
 אסתהרראך אלףחו אלףונו ר' כתב ראמ אלמתיביה אלףומי תאליף
 מבשר הלוי בן נסי אלףערוף באבן עשה
 of the same kind I find among others also noted the
 work, *מוסר שמעון בן ס"י*, which is of course identical with
Ecclesiasticus.

בשם יי' נעשה ונצלוח אלדייל' מן אלכתב ענד
עדדה וט' כבוד גדרלת קדרת מרד ור' נתן הוקן היקר
והנכבד בן כבוד נק' מרד ולו ישועה תנצבה
מנהא ג' קטע הלכוות גדרלות וזה מועד
ו נשים ונוקים ותפסיר ישעה לראם אלמתיביה
ו תפסיר תרי עשר קטעין ותכתב פיה תפסיר אחרי מות
ו תפסיר ואלה המשפטים וככתב פיה מסרה אכללה ואכללה
ואלפנט אלמשנה וככתב פיה מסרה אכללה ואכללה
וככתב פיה מכחצר טמאה ומורה וככתב אלאימאן
ו פיה תפסיר אויב לפיומי ותפסיר הלכת שחיטה
וככתב פיה [תא][ב אלפרג (?)] بعد אלשדה ואלסעה بعد
אלציקה ותפסיר מגלה אסתה לפיומי ומגלה בני חמונאי
ומעאניה ותפסיר עשר הדרבות ומעאניה וככתב
סן אלביבות ותכלין אללה ואצלול אלכלאמ וככתב
אלזאהר וככתב פיה ספר הגלי וככתב אלאפלאן וככתב
אלתא裏יך ואלדר עלי אלמתהכט מל וככתב פיה יוצא דעת
על פואריש אלתורה וולחהא כולהא וככתב פיה
מכלה ידרבר ואלה הדברים וככתב פיה סדר נשים
משנה ואלתורה מקרה קטעין ודלק אלגמייע זט'
קטעין עדדה לאן פיה

כתב פיה . . חנ וה

XXXVIII.

Fragment T-S. 8 H 7, paper, two leaves, size 19 x 14 cm., written in an exceptionally square hand, represents the remainder of a liturgical MS., containing, among other matter, hymns to the החודש. The (second) leaf, reproduced here, contains a reference to the (second) leaf, reproduced here, contains a reference to the Ben Meir controversy. The first leaf contains also liturgical pieces, one of which has the heading ליהיא ל' אמת אימנתי לעמוםים אלבציר ז'ל.

(recto)

ימים ורבע ים פז מרדי¹
חדש בחדרשו ומדי שבת
בשבתו נקדירו' המשעה לו²
ימינו ורוצע קדרשו אימץ³
5 הילוכם באחד מثنיהם עומדים
יחד לשלשים ים בחלק אחד
במול אחד פז ברוך מוציאא
לבנה מ . . . . ת בחזוקים
וחקיקים (?) לעשרים ותשעה
10 ימים ושתים עשרה שעות
חקוקים ושבע מאות ותשעים
ושלשה חלקיים שנינפע וג

(verso)

היא מ . . (עת ?) המועדים המוסורים
וקובעת החדרים הסדריים
בסדרן או שלמים או חסרים
מדי חדש ונ' חשבן מהוחר
5 לחמה ולבנה . שבעה עיבורים
בם נמנה . זה לתשעה עשר
והה לעשרים ושמנה פז ברוך .
בלב ביה נורע (?) סוד העיבור
על ארבעה שערים רכור
10 רבר עלי אפנוי דבר שט ונ'
רם מהולל בפי כל צבאיו
חכמים טעמי למקוראי

XXXIX.

Fragment T-S. 12. 725, paper, mutilated, present size 20 x 13 cm., written in square characters of a very ancient date. It contains a reference to the Ben Meir controversy. The verso contains, in a different hand, passages from the minor Tractate *Derekh Eretz Zuta*.

(verso)

ט

בחזקה לארץ ורבי עקיבא עבר בסת . . . . . ושב . . .
 משניחון בעיבור החרש ובקידוש החדרש . . . לא על בני
 המל . . . ירה ואינו בקיא בסוד העיבור אין מעברין את
 5 קונה לכולה גולה אמליה אבה אבוי דרבי שמלאי
 ת או אחר חזות אמליה לא אמליה מודהא לא ידע
 ר' ריה שמואל גבור בחורה ומאות העולם והוא רברים
 .... אנו אומרים בתלמוד שלבני ארץ ישראל¹ תני
 .... תניתא אמרה בן רاش בית דין אומר מקורש תני
 .... לרע לא נהנין בן ולא שמעין דאמ' רבי חייה בר מדייא
 .... מתחילין מן הנדול לעיבור החרש מתחילין מן הצד
 .... נה מתקדשת בעיבורה אם רבי יוחנן הר' השנה
 .... אמר בעיבורה היהי אומר אילו אחד עשר יום
 .... לך חכמים שלושים יום ר[ב]י יעקב בר אריא ורבי
 5 .... לבין אחר הרגיל והוא ש . . . וכל א . . . אחר יושב במקומו
 .... כא בר זברא פתח רבי חייה ורבי אמר . . . ב[ב]י אסי חתמין
 .... ניחן לדבריהם ואין חושין לדברי הקו בעחרשים
 .... ולדת לב . . . ומארבעה שערייםומי שעיבר בלא ראייה
 .... זו שהיא

¹ See *Jer. T. Rosh Hashana*, 58 a, b.